

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВДЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР.

№ 7 (1229)

Серада, 22 студзеня 1958 года

Цана 40 кап.

СЛАВА ГЕРОЯМ ПРАЦЫ!

Працоўныя нашай рэспублікі з незвычайнай радасцю сустралі Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні 32 перадавікам сельскай гаспадаркі звання Героя Сацыялістычнай Працы і ўзнагароджанні арданамі і медалямі калгаснікаў, работнікаў МТС і саўгасаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, партыйных, саветскіх і камсамольскіх работнікаў Беларускай ССР за дасягненне высокіх паказчыкаў на вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў, за ўдзяленне дасягненняў у навуцы і перадавых метадаў у працы на калгасных палях, на фермах, у машына-трактарных станцыях.

Усяго ўзнагароджана 4970 чалавек, з іх арданам Леніна — 496 чалавек, арданам Працоўнага Чырвонага Сцяга — 763 чалавекі, арданам «Знак пашаны» — 1486 чалавек, медалем «За працоўную доблесць» — 1258 чалавек і медалем «За працоўную аздаку» — 1267 чалавек. Якія гэта веліччыя і хвалючыя лічбы!

У шматлікай і слаўнай сямі Герояў Сацыялістычнай Працы нашай краіны з'явіліся новыя імяны людзей, якія вырасталі і праславілі сябе ў Беларусі — адной з перадавых рэспублік нашай шматнацыянальнай сацыялістычнай Радзімы. Сорат гэтых людзей мы сустракаем і старшын калгасаў, і сакратароў райкомаў, і брыгадзіраў, і дарак, і пастухоў.

Далёка за межамі нашай рэспублікі вядомы імяны такіх старшын калгасаў, цяпер Герояў Сацыялістычнай Працы, як Кірыя Пракопавіч Арлоўскі, Міхал Мікітавіч Валодзька, Таццяна Іосіфаўна Жыгалька, Лява Васільевіч Саргееў, Цімафей Ігаравіч Смірноў. Калгасы, якімі кіруюць яны, сталі перадавымі ў рэспубліцы як па развіцці грамадскай гаспадаркі, так і па забеспячэнню іх матэрыяльнага і культурнага жыцця. У калгасе «Камітэтар» Маргінскага раёна імя Герояў Сацыялістычнай Працы, які кіруе Міхал Васільевіч Саргееў, у мінулым годзе, напрыклад, быў атрыман ураджай абыякаўшчынаў па 21 цэнтнеру з гектара, бульбы па 163 цэнтнеру. На кожнай сто гектараў надоена па 484 цэнтнеру малака і дасягнута вытворчасць мяса амаль 82 цэнтнеру.

Колькі цікавых прыкладаў можна было б прывесці з жыцця і працы ўсіх астатніх працоўнікаў сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі, якім надзелена званне Героя Сацыялістычнай Працы ў той ці той асобны момант. Празідыум Вярхоўнага Савета СССР. Усёй краіне сталі вядомы імяны такіх простых і працавітых людзей, як брыгадзір трактарнай брыгады Галачынскай МТС Іван Міхайлавіч Барадулін, свінарка калгаса «Радзіма» Капыльскага раёна Надзежда Іванаўна Букатава, загадчыца малочна-тварынай фермы калгаса імя Леніна Гомельскага раёна Марыя Іосіфаўна Кавалева, старшыня калгаса «17 верасня» Глыбоцкага раёна Леанід Канстанцінавіч Пуцяўка, з'яўляюцца калгасам «Шлях да камунізму» Скідзельскага раёна Югенія Філіпаўна Сідарчук, машыніст ільноцерабніцкай Грушаўскай МТС Брунскага раёна Уладзімір Іосіфавіч Усольнін, дырэктар саўгаса «Рось» Ваўкавыскага раёна Рыгор Раманавіч Шавякоў і іншыя і іншыя. Даведлаўшыся аб прысваенні звання Героя Сацыялістычнай Працы і аб ўзнагароджанні вялікай групы пра-

цаўнікаў сельскай гаспадаркі Беларусі, ўсе працоўныя нашай краіны выказваюць самае шчырае пачуццё да саіх саброяў, да ўсяго братаўнага беларускага народа.

Увага ўсіх працоўных нашай рэспублікі звернута зараз да перадавікоў сельскай гаспадаркі, якія сабраліся на нараду ў сталіцы рэспублікі — Мінску. У нарадзе прымае ўдзел Першы сакратар ЦК КПСС Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў.

Прыезд таварыша Хрушчоў у нашу рэспубліку, як і прысваенне звання Героя Сацыялістычнай Працы, ўзнагароджанне вялікай групы працоўнікаў сельскай гаспадаркі Беларусі, яшчэ раз сведчаць аб тых вялікіх клопатах, якія штодзённа працягваюць Камуністычная партыя і Саветскі Урад аб працоўных нашай краіны, аб паліпшэнні іх матэрыяльнага і культурнага жыцця.

Увора ў друку апублікаваны Зварот ЦК КПСС і Савета Міністраў Саюза ССР да калгаснікаў, калгасніц, работнікаў МТС і саўгасаў, да партыйных, прафсаюнных і камсамольскіх арганізацый, саветскіх і сельскагаспадарчых арганізацый, спецыялістаў і да ўсіх работнікаў сельскай гаспадаркі. У Звароце падзвіжачна вынікі 1957 года, вызначаюцца задачы, якія ставяць перад калгаснікамі, МТС і саўгасамі ў 1958 годзе. Няма сумнення, што працоўныя нашай рэспублікі гораха ўспрымуць гэты Зварот і даб'юцца новых поспехаў.

Пісьменнікі, дзеячы мастацтва і культуры Саветскай Беларусі ў гэтыя дні гораха вышываюць перадавых людзей сваёй рэспублікі, ганаранца іх поспехамі, забываюць іх палёны працы. Справа за тым, каб нашы пісьменнікі, паэты, мастакі, натхнёныя гераізмам і мужнасцю свайго народа, напісалі аб гэтых людзях новыя творы, якія б былі дастойнымі іх працоўных подзвігаў.

Група ўдзельнікаў Рэспубліканскай нарады перадавікоў сельскай гаспадаркі (злева направа): у першым радзе — В. Крыловіч, свінарка калгаса «Сцяг» з'яўляюцца калгасам «Новае жыццё» Карэліцкага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы Е. Карачан, сакратар Івянецкага раёна КПБ В. Луцко; у другім радзе — старшыня Карэліцкага райкама КПБ П. Палабэў, сакратар Карэліцкага райкома партыі П. Жалезніковіч, старшыня калгаса «Верны шлях» Івянецкага раёна С. Супрон.

20 студзеня Першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Саветскага Саюза тав. М. С. Хрушчоў наведаў калгас імя Гастэля Мінскага раёна.

На адмыку: піянеры падносяць кветкі Першаму сакратару ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчоў і членам прэзідыума сходу ў калгасе імя Гастэля.

Фотарэпартаж БЕЛТА.

Знаходжанне ў Мінску Першага сакратара ЦК КПСС М. С. Хрушчоў

19 студзеня ў сталіцу Беларусі прыбыў Першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Саветскага Саюза тав. М. С. Хрушчоў.

Для сустрэчы тав. М. С. Хрушчоў у Мінскіх вакалах прыбылі кандыдаты ў члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі К. Т. Мазураў, старшыня Савета Міністраў БССР М. Я. Аўхімовіч, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратары ЦК КП Беларусі П. Я. Кісялёў, Ц. С. Гарбуноў, Ф. А. Сурганав, Д. Ф. Філімонаў, камандуючы войскамі Беларускай ваеннай акругі С. К. Пімаханка, загадчык адрэса партаргану ЦК КПБ І. М. Макараў, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, А. І. Золы, У. Г. Камарскі, С. М. Малінін, А. С. Шаўроў, Е. І. Уралова, сакратар Мінскага аймака КПБ В. Ф. Шаўра, сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Д. Рудак, старшыня выканкома Мінскага гарсавета В. І. Шаралаў, міністры БССР, адказныя работнікі ЦК КП Беларусі, генералы Саветскай Арміі.

10 гадзін 10 минут. Поезд падыходзіць да перона вакала. З вагона выходзіць тав. М. С. Хрушчоў. Бурнымі апладысмантамі яго сустракаюць прысутныя. Тав. М. С. Хрушчоў абмяняецца сярбру-

скімі поціскамі рук з кіраўнікамі Камуністычнай партыі і Урада Беларусі.

Па старадаўняму народнаму звычаю дэлегацыя працоўных — старшыня калгаса «Перамога» Рудзскага раёна Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Т. І. Жыгалька, званы муляр Д. Г. Булахаў, стаявар Мінскага аўтамабільнага заводу, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Д. І. Барашкін — падносяць тав. М. С. Хрушчоў хлеб-соль. Тав. М. С. Хрушчоў сардэчна дзякуе за хлеб-соль.

З перона тав. М. С. Хрушчоў і кіраўнікі Камуністычнай партыі і Урада Беларусі выходзяць на Прывакзальную плошчу і ў машынах накіроўваюцца ў горад. На вуліцах сталіцы рэспублікі тысячы працоўных горада вітаюць тав. М. С. Хрушчоў і ў яго асабе вялікую Камуністычную партыю Саветскага Саюза.

Днём тав. М. С. Хрушчоў азнаёміўся з горадам і наведаў Сувороўскае вучылішча. Вечарам 19 студзеня тав. М. С. Хрушчоў прысутнічаў у тэатры оперы і балету на спектаклі «Князь-воцера».

20 студзеня Першы сакратар Цэнтральнага Камітэта КПСС М. С. Хрушчоў і сакратар Цэнтральнага Камітэта КПСС М. Г. Ігнатаў, якія знаходзяцца ў Мінску, разам з першым сакратаром ЦК КП Беларусі К. Т. Мазуравым, старшынёй Савета Міністраў БССР М. Я. Аўхімовічам і старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоўым наведалі калгасы імя Гастэля і «Новы быт» Мінскага раёна. Іх суправаджаў першы сакратар Мінскага аймака КПБ В. Ф. Шаўра.

Расказваючы аб выніках года, старшыня калгаса імя Гастэля Герой Сацыялістычнай Працы М. М. Валодзька і старшыня калгаса «Новы быт» А. П. Лагацік падзяліліся планами на будучае.

Выслушавшы паведамленні старшын і спецыялістаў сельскай гаспадаркі, М. С. Хрушчоў зазначыў:

— Добрыя ў вас поспехі, людзі выдатныя і кіраўнікі ўмеда выдзецца справу. Але ў вашых умовах можна дасягнуць яшчэ большых вынікаў. Калі сёння найбольш выдатныя культуры і ўзяткі іх ураджаінасць, то наменчаныя вамі паказчыкі можна значна перавысіць ужо ў гэтым годзе.

М. С. Хрушчоў па канкрэтных прыкладах паказаў, за кошт якіх крыніц, напрыклад, можна разра павялічыць вытворчасць кармоў.

Затым госці пабывалі на свінгадоўнай і малочна-тварынай фермах калгаса імя Гастэля, гутарылі са свінаркамі і даяркамі.

У другой палавіне дня ў клубе сельскагаспадарчых і механізатараў і механізатараў. Яны цёпла сустраілі таварышаў Хрушчоў, Ігнатаў.

— Зяжджайце, інакш мы вас нікуды не пусцім, — сказала, як-бы загадала яна. Мікулавіч паглядзеў на яе, усміхнуўся і запытаў:

— А ты чаго тут, Ева, у чужой брыгадзе?

— Яна нічога не адказала на яго запытанне, а гэтак зірнула на шафера, што той нібы мавою скіравану машыну на свежы жывілак, пад мандылі. Не паспелі мы вылезці з машыны, як жанчыны талюкай накінуліся на Мікулавіча і адрозу ж абвазілі яго перавясалі і падалі ў рукі сніпок жыта, увітага палаямі пахучымі кветкамі. Яны сымалі народныя дасціпныя жарты, прымаўкі, жніўныя прыпеўкі. Я стаў узаб, думаючы, што мяне абвіне гэты гонар: я ж тут, як той камаў, збоку — прыпеўку. Але вось у нейкі момант тая, каг называў сакратар райкома Евай, падбегла да мяне і я адуць, што рукі мае звязаны моцным-моцным перавясалом. Хоць ты становаў ў бабку, як той жытні сноп.

— Што вы, жанчыні, я ж тут ніякі ні радца, ні дарадца. Я ж зусім чужы чалавек, зовешта мяне такая часць, — спрабаваў утаварыць я жей.

— Чаго ж ты тут абынуўся на зяжыках, Ева Раманаўна? — спытаў я, калі мы выйшлі ўжо на Запольскую па-летнаму цяжкую, крышку дрымтуную вуліцу...

— Гэта, разумееш, я прышла да Капыцікі — старшын нашага, каб заўтра ці паслязаўтра прыслаў Ільноцерабніку выбіраць дён. Аж бачу — жанчыні з Запольскай брыгады ідуць на зяжыкі. Дык і я з імі пайшла. Як жа мне не парадвацца

імя Гастэля, кіруючы работнікаў рэспублікі і вобласці. Са словамі прывітання да Камуністычнай партыі Саветскага Саюза і яе Цэнтральнага Камітэта звярнуліся Герой Сацыялістычнай Працы брыгадзір палыводчай брыгады А. М. Тарасевіч, малая свінарка Тамара Якубава і загадчык малочна-тварынай фермы А. П. Валодзька.

Затым слова атрымаў першы сакратар ЦК КПСС таварыш М. С. Хрушчоў. Ён перадаў калгаснікам гарачае прывітанне ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Саветскага Саюза. М. С. Хрушчоў гаварыў аб вялікіх магчымасцях арццей імя Гастэля, «Новы быт» і ўсіх калгасаў Беларусі ў павелічэнні вытворчасці мяса, малака і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў, павышэнні прадукцыйнасці працы — як важнейшай умовы пабудовы камунізму, аб культурна-бытавым будаўніцтве ў вёсцы. Яго прамова была выслухана з вялікай увагай і неаднаразова перапыталася праяўляючы апладысмантамі.

Са словаў у адказ выступіў старшыня калгаса тав. Валодзька. Ад імя ўсіх калгаснікаў ён гораха дзякаваў партыі і ўраду за клопаты аб развіцці сельскай гаспадаркі і пры поўным адабрэнні прысутных на мітынг завяў:

— Мы намячалі атрымаць у 1958 годзе на 100 гектараў зямлі 70 цэнтнераў мяса і 464 цэнтнеру малака. Цяпер калгаснікі пераглядзець сваё абавязальства і атрымаюць у гэтым годзе 100 цэнтнераў мяса і 500 цэнтнераў малака на сто гектараў зямлі.

Гэтыя словы былі сустраты бурнымі апладысмантамі.

Старшыня калгаса «Новы быт» тав. Лагацік ад імя калгаснікаў таксама заявіў, што яны прааналізуюць свае магчымасці і замест раней прынятага абавязальства атрымаць 70 цэнтнераў мяса на сто гектараў будучы змагацца за атрыманне 100 цэнтнераў мяса.

Тав. Лагацік ад імя калгаснікаў падзякаваў Мікіце Саргеевічу за парадзі і запэўніў, што яго заўвагі будучы поўнасьцю ўлічаны ў планах дзейнага развіцця грамадскай гаспадаркі.

21 студзеня ў Мінску адкрылася нарада перадавікоў сельскай гаспадаркі рэспублікі. Удзельнікі нарады заслухалі даклад першага сакратара ЦК КПБ тав. К. Т. Мазурава аб выніках сельскагаспадарчых работ у 1957 г. і аб сацыялістычным спароніцтве за павелічэнне вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў ў 1958 г. Пасля даклада разгараўся спрэчка.

У рабоце нарады прымае ўдзел Першы сакратар ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчоў, сакратар ЦК КПСС тав. М. Г. Ігнатаў, дэлегацыя братніх рэспублік.

У цеснай сувязі з жыццём

Літвянскі сельскі клуб Івянецкага раёна Маладзечанскай вобласці (загалчк тав. Навіцкі) жыве з калгаснікамі адным жыццём, дапамагаючы ім у барацьбе за крты ўздым усіх ілнх сельскай гаспадаркі. Клуб мае добра абсталяванае памяшканне. Прыгожа аформлена глядзельная зала. Партыйная арганізацыя, праўленне калгаса і савет клуба надаюць вялікую ўвагу нагляднай агітацыі. Зроблены стэнды, якія адлюстроўваюць поспехі калгаса ва ўсіх галінах вытворчасці, фотаматажы «Яны змагаліся за ўладу Саветаў», «Шчаслівае маленства», ілюстраваная выстаўка да 40-годдзя Кастрычніка, кніжная выстаўка «40 год Саветскай улады» і інш.

Клуб прапагандуе вопыт перадавікоў сельскай гаспадаркі. Рэгулярна выпускаюцца нацыянальныя газеты і баявыя лісткі, ёсць Дошка гонару і паказчыкаў работы брыгад.

Часта тут праводзяцца цікавыя масавыя мерапрыемствы. Чатыры разы ў месяц чытаюцца лекцыі і даклады на грамадска-палітычныя, сельскагаспадарчы і медыцынскія тэмы. Адбыўся вечар сустрэчы калгаснікаў з удзельнікамі грамадзянскай і Айчынай войнаў.

Калектыў мастацкай самадзейнасці клуба выязджае з канцэртамі ў брыгады. Калгасныя аргісты на аглядах мастацкай самадзейнасці неаднаразова атрымлівалі прэміі. Два разы ў месяц у клубе дэманструюцца кніжарыткі.

Вечарамі калгаснікі збіраюцца ў бібліятэку, дзе да іх паслуг кнігі, свежыя газеты, часопісы, настольны гульні.

У клубе ёсць усе ўмовы для культурнага адпачынку калгаснікаў.

Н. МАКСІНА.

Бібліятэка механізатара

Звыш 200 кніг палітычнай, мастацкай, тэхнічнай і сельскагаспадарчай літаратуры налічвае асабістая бібліятэка механізатара Жабчыцкай МТС Васіля Скапіна. Ён вылісае дванаццаць газет і часопісаў. Механізатар з'яўляецца аўтарам многіх рацыяналізатарскіх прапановаў. У гэтым яму вялікую дапамогу аказваюць веды, атрыманыя з кніг.

Літаратурнай бібліятэкі В. Скапіна карыстаюцца многія механізатары.

Кніжная паліца ёсць амаль у кожнага трактарыста і рабочага Жабчыцкай МТС.

А. СТУПАК.

Брэсцкая вобласць.

У клубных установах

Вялікай папулярнасцю ў працоўных карыстаюцца барысаўскія клубныя установы. У Доме культуры імя М. Горькага добра працуюць імятлікія гурткі мастацкай самадзейнасці. Аб вопыце іх работы расказвае брашура, напісаная дырэктарам Дома тав. Маўчанскім. Барысаўская і Новабарысаўская гаральскія бібліятэкі — лепшыя месцы культурнага адпачынку. Тут вялікі выбар кніг, газет, часопісаў, часта чытаюцца лекцыі і праводзяцца літаратурныя канферэнцыі.

А. БЕНЯНСОН.

Радасць наша ўсенародная

Як жа тут умаўчаць, як жа тут не сказаць свайго слова, калі думкі, усхваляваныя, урушаныя незвычайнымі падзеямі для нашага беларускага народа, ірвуча па прастор жыцця... Трыццаць два чалавекі ўдзельнікі самага высокага працоўнага звання Героя Сацыялістычнай Працы, чатыры тысячы дзевяцьсот семдзесят чалавек ўзнагароджаны арданамі і медалямі Саветскага Саюза. У выдзеле зранку працоўны, урадаваны і незвычайны святочны, зацарушаны мяккім, як вата, снегам, Мінск сустракаў Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў... Нашы людзі па старажытнаму рускуму і нашаму, беларускаму, звычай паднеслі яму хлеб-соль.

Хлеб-соль! Колькі ў гэтым народным сімвале невыказаных, як самае шчырае чалавечае сэрца, пачуццяў... Так! Нашай рэспубліцы ёсць за што паднесці хлеб-соль, накланіцца роднай Камуністычнай партыі. З руін і з попелу паўстала яна, наша Беларусь, закітмела, закаласілася, распраміла крымы для магучага арлінага лёту ў камуністычную будучыню.

Паглядзіце, зірніце на нашу Беларусь! На яе гаралы і сёлы. На яе людзей, вострыя, узнятыя на шчыт усенароднай славы. Яны — спільныя і крмшчак сармавіны ў гутарцы, назломныя ў працы і ў барацьбе.

Чытаючы епісы ўдзельных высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы, ўзнагароджаных арданамі і медалямі, я шукаў знаёмых прозвішчаў. Многа знайшоў тых, каго я ведаў па нарысках і артыкулах у газетах, тых, з кім не раз сустракаўся ў жыцці, шчыра гутарыў. Вось узначальнае імя Герояў Кірыя Пракопавіч Арлоў-

скі. Слава калгаса «Рассвет», якім кіруе гэты назломны, па-рэцарску смеяць чалавек, не ўмясцілася ў рамках нашай адной рэспублікі, нават у рамках усёй краіны. Яна пайшла далёка за межамі... У «Рассвет» прыязджалі і прыязджалі нашы самыя шчырыя, можа, самыя дасціпныя сабры кітаіцы, нашы суседзі і браты па ідэі балгары і чэхі, палакі і румыны. Яны не толькі захапляюцца дасягненнямі, поспехамі калгаса. Яны вучацца ў гэтым універсітэце сацыялістычнага вопыту, як ім самім жыць, працаваць, як іціці па дарозе да сацыялізму. Ёсць чаму павучыцца ў рассветлаўці! Ёсць чаму павучыцца ў Кірыя Пракопавіча!

Дзве залатыя зоркі на грудзях Арлоўскага — Зорка Героя Саветскага Саюза і Зорка Героя Сацыялістычнай Працы — хіба гэта не сімвал нашай краіны-прадвінчын, нашага народа-волатна, які ў дні нягод і навалыні становіцца героем бітваў за сваю сацыялістычную айчыну, а ў дні міру — героем працы... Хіба гэта не абагулены, самы выразны, самы характарны вобраз нашага сучасніка!

Даводзілася мне сустракацца і са старшын праслаўленага калгаса «Камітэтар» Ільей Васільевічам Саргеевым — гэтым сціплым, па-сялянску простым і мудрым чалавекам. Колькі абаяльнасці, колькі шчырасці, колькі назломнай настойлівасці і працоўнай мужнасці ў гэтым чалавеку. Ды каго ні вазьміце з тых, хто ўдасцево самага высокага працоўнага звання, знойдзеце ў яго нешта адметнае, сваё, але ж знойдзеце і агульнае, і востры гэты агульнае і ўзімае нашых людзей на шчыт працоўнай славы. Што ж гэта такое

агульнае? Гэта перш за ўсё самааданасць працы, гэта любоў да яе, гэта адказнасць перад саім сабой, перад грамадствам, якое дакладна грунтуецца на фундаменце працы.

Мне хочацца расказаць тут пра чалавек, якога я найбольш ведаю, з якім сустракаўся не аднойчы і імя якога значыцца ў ісіне Герояў Сацыялістычнай Працы.

Было гэта акурат перад жніўнем 1954 года. Я прыехаў у Карэліцкі раён. Шчодрое ліпенскае сонца сцявала радасна і адухоўлена. Абывал дарог шатталіся жытні і пшаніцы, пераваньваліся ішчэ не зусім даспелымі галоўкамі ільня. З былым тавы сакратаром райкома Іванам Федаравічам Мікулавічам мы выехалі ў калгас «Новае жыццё». Дарога ад Карэліцкіх да Заполья не вельмі вялікая. Можна было-б пехатой схадзіць, але Мікулавіч збіраўся адрозу седзе на самы край раёна і таму мы селі ў машыну. Толькі праскочылі на мастку нейкі бродок і треба было падацца ўжо да крайніх Запольскіх хат, як нам напярэймы выбеглі жанчыні з пшэ. Пагрозна панастаўляўшы, які зброю, назубленыя сарпы, яны крычалі:

— Стойце! Не пусцім далей ехаць! Зяжджайце да нас на зяжыкі!

Іван Федаравіч, праціўны і зверцы машыны, адказаў жанчынам:

— Мы ж не ведалі, што ў вас зяжыкі і не ўзялі ніякіх падарункаў.

— Падарункі потым будучы. Мы ведаем, за вамі не прападзе.

Шафер глядзеў на сакратара райкома, не ведаючы, што яму рабіць. Да машыны падбегла вельмі ўвішная, загаралая дзяўчына. Яна ледзь за руль не схапілася:

іхняй радасцю. бо такі ж дабрэны Гудайкі вырасіці.

Мы ішлі праз усё Заполье, каля крэмы сельбо павярнулі і выйшлі на прагаліну... Там відна была нейкая няскончаная будыніна. Дашчаная труба высока ўзімалася над гонтавымі дахам яе. Я глядзеў і не разумеў, што гэта за такое. Ева, мусіць, адчула маё непаразуменне і адрозу-ж пастаралася растлумачыць.

— А гэта мы ставім ільношудылку. Леку ж цяпер сіла ў нас насееяна.

Далей дарога выіса пад гару, абмінаючы равы і нізіны. За кіламетры паўтара ад Заполья віднеўся светлаватая жоўты неаглядны квадрат поля.

— От гэта ж участак майго зьяна... Вячыце, які лянок вырас. Першы год зьянявой працуе, яшчэ вопыту няма, але лянок добры ўдаўся.

Гэта было сказана так, што нібыта не было ніякіх ні хваляванняў, ні трывоў, ні бы гэта яно ўсё само зрабілася. Аднак жа слова за слова Ева Раманаўна мне расказвала дагоўту і па-мойму гераічную гісторыю барацьбы за гэты лянок, які вымахаў у пахі чалавеку.

Тавы яшчэ суседнім раёнам з Карэліцкім быў Ільноцкі, які славіўся сваімі ільнямі. Там былі праслаўленыя ільнявыя Герой Сацыялістычнай Працы Параска Калода, зьянявая Вера Камар і Ганна Лазука. Яны ведалі той «секрэт», які даваў ім магчымасць вырошчваць нечуваны

Выдатны рэвалюцыянер-дэмакрат

(Да 120-годдзя з дня нараджэння К. Каліноўскага)

Выдатны беларускі рэвалюцыянер-дэмакрат Кастусь Каліноўскі нарадзіўся 21 студзеня 1838 г. у мястэчку Мастаўзіна Гродзенскага павета. Паходзіць ён з беларускай сям'і дробнамалярскага дваранства.

Жыццё сярод сялян даю магчымасць Каліноўскаму рана зразумець галечу, гора і бяспрабную прыгоннага сялянства. Гэтая акалічнасць паклала свой адбітак на фарміраванне светапогляду Каліноўскага. Вялікі ўплыў на Каліноўскага аказала Свіслацкая прагімназія, у якой ён навучаўся з 1846 па 1855 г. У той час гэта была адзіная прагрэсіўная школа ў Гродзенскай губерні.

Пасля заканчэння прагімназіі, пасля дадатковай падрыхтоўкі, К. Каліноўскі ў 1855 г. паступае на юрыдычны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Затым у 1856 г. пераязджае ў Пензбург і паступае ў Пензбургскі ўніверсітэт па камаральнаму факультэту. Але і скончыў курс са ступенню кандыдата праў у 1860 г.

Вучучы студэнтам, Каліноўскі знаёміцца з рускай рэвалюцыйнай публіцыстыкай — «Полірай звёздой», «Колоколом», «Современником», а таксама з іншымі дэмакратычнымі працамі В. Г. Бялінскага, А. І. Герцена, М. Г. Чарнышэўскага, М. А. Дабраўбова. Яшчэ ў студэнцкія гады Каліноўскі наладжвае сувязі з рэвалюцыйнымі гурткамі і знаходзіцца пад моцным ідэйным уплывам Чарнышэўскага і Дабраўбова. Устаноўлена, што К. Каліноўскі і яго старэйшы брат Віктар Каліноўскі (памер у 1862 г.) прымаюць актыўны ўдзел у студэнцкім руху і рэвалюцыйных гуртках Пензбурга.

Пасля заканчэння Пензбургскага ўніверсітэта беларускі рэвалюцыянер-дэмакрат у пачатку 1861 г. вяртаецца ў Беларусь. Тут ён становіцца прафесіяналам-рэвалюцыянерам. Спярэ рэвалюцыі ён прысвячае ўсё сваё жыццё.

Разам з Валерыем Урублеўскім — вядомым дзеячам польскага і беларускага рэвалюцыйнага руху, а затым генералам Парыжскай Камуны — ён стварае ў Гродна нелегальную рэвалюцыйную арганізацыю. Яе ўдзельнікі, як правіла, з'яўляліся прыхільнікамі рэвалюцыйна-дэмакратычных прынцыпаў. Гэтая арганізацыя на чале з Каліноўскім праводзіць вялікую работу па падрыхтоўцы і правядзенню сялянскага паўстання 1863 г. у Беларусі і Літве. Каліноўскі разам з В. Урублеўскім наладжвае выпуск і распаўсюджванне нелегальнай рэвалюцыйна-дэмакратычнай газеты «Мужыцкая праўда», першай газеты на беларускай мове.

У ходзе падрыхтоўкі і правядзення паўстання 1863 г. у Беларусі і Літве К. Каліноўскі ўзначальвае рэвалюцыйна-дэмакратычны напрамак і кіруе барацьбой супраць памешчыкаў і лібералаў-дваран. Ён знаходзіцца на чале паўстання 1863 г.

Па сваім грамадска-палітычным і сацыялагічным поглядам Кастусь Каліноўскі быў выдатным беларускім рэвалюцыянерам-дэмакратам. Для яго ітарэсам рэвалюцыйна-дэмакратычнага пераўтварэння грамадскага і палітычнага ладу былі вышэй за ўсё.

Наколькі пытанне аб рэвалюцыйным дэмакратызме Каліноўскага больш ці менш асветлена ў друку, мы знарок падрабязна спынімся на яго поглядах па нацыянальнаму пытанню.

Каліноўскі быў барацьбітом за беларускую рэвалюцыйна-дэмакратычную культуру. Яго публіцыстыка па праву займае пачаснае месца ў гісторыі беларускай грамадска-палітычнай думкі.

У пісьмах да беларускага народа з-пад шыбеніцы Каліноўскі выкрывае прэскі ўрад, які праводзіў палітыку ўзброенай русіфікацыі школ і назначаў настаўнікамі чужынкаў-шавіністаў.

Ён патрабаваў, каб у школах дзяцей навучалі на іх роднай мове або то найменш на іх роднай мова або то найменш на іх роднай мова або то найменш на іх роднай мова.

Аб рэвалюцыйна-дэмакратычнай паліцыі Каліноўскага ў нацыянальным пытанні сведчаць яго адносіны да польскага паўстання 1863 г. У пісьме да беларускага народа ён пісаў: «...волю то для чаго кажа: што польское дело, то нашъ дело, то волющое дело».

Каліноўскі разумеў значэнне аграрна-сялянскага пытання для поспеху паўстання. І калі дваранска-шляхецкія кіраўнікі польскага паўстання 1863 г. лічылі, што яны з'яўляцца перш за ўсё і галоўным чынам рухам нацыянальным, то Каліноўскі, наадварот, на першы план выстаўляў аграрна-сялянскае пытанне. Ён патрабаваў перадаць памешчыцкія землі сялянам без усялякага выкупу. Імяна аграрна-сялянскае пытанне было галоўным, асноўным пытаннем паўстання 1863 г. у Літве і Беларусі ў той час, калі ім кіраваў дэмакратычны камітэт на чале з К. Каліноўскім.

Сусветні Каліноўскага за лагеру польскіх буржуазна-памешчыцкіх нацыяналістаў і памешчыцка-дваранскіх вайкарэўскіх шавіністаў усяляк спрабавалі змазаць яго рэвалюцыйную барацьбу і сказіць асветленне ім нацыянальнага пытання.

З гэтай мэтай у літаратуры былі пущаны легенды з аднаго боку польскіх буржуазна-памешчыцкіх нацыяналістаў аб «сепаратызме» Каліноўскага і яго прыхільнікаў, быццам Каліноўскі жадаў парваць з іх з тым ні было асноўна з польскім нацыянальна-вызваленчым рухам і вёсці незалежнае ў Польскага Царства Народнага Урада барацьбу з царызмам і памешчыцкай за ўтварэнне самастойнай літоўска-беларускай дзяржавы.

З другога боку, памешчыцка-дваранскія вайкарэўскія шавіністы распаўсюджвалі вельмі шчыльна аб тым, што Каліноўскі — польскі рэвалюцыянер, які змагаўся з польскім нацыянальным рухам, а не з нацыянальна-вызваленчым рухам, а ад гэтых дэмакратычных ідэй і іх утварэнне самастойнай літоўска-беларускай дзяржавы ў складзе польскай федэрацыі.

Не дзіва, што так моцна ўхваліліся за такія выдумкі ворагі працоўных — беларускія буржуазна-памешчыцкія нацыяналісты. Усёй істотай ненавідзячы ўсё перадае рукае, як і беларуская, яны стараліся ўсяляк фальсіфікаваць ідэйную спадчыну Каліноўскага, паказваючы яго ў ролі барацьбіта супраць Расіі. Яны ахвотна разам з памешчыцка-дваранскімі вайкарэўскімі шавіністамі прышывалі Каліноўскаму па-

К. Каліноўскі

«На чале руху ў Беларусі, — сказана там, — стаў «Чырвоны жонкі» (сцягчыны ураж), галоўна ўвага якога накіравана на ўмацаванне сувязі з шырокімі масамі. «Чырвоны жонкі» дзейнічаў пад кіраўніцтвам беларускага рэвалюцыянера Кастуся Каліноўскага, вучня рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў, выдатнага рэвалюцыйнага дэмакрата. «Жонкі» патрабаваў радыкальнага вырашэння сялянскага пытання ў форме палезу маіткі паміж сялянамі і стварэння асобнай літоўска-беларускай рэспублікі. (Гісторыя СССР, том II, Расія ў XIX стагоддзі. Над рэдакцыяй праф. М. В. Печнінай, 1954, стар. 447.)

Аўтары падручніка ўвогуле даюць правільную ацэнку дзейнасці Каліноўскага, але яны таксама паўтарылі легенду аб тым, быццам Каліноўскі і яго прыхільнікі змагаўся за стварэнне асобнай літоўска-беларускай рэспублікі, і не разабралі крытычна пытанне аб тым, што ў той час азначала гэтае патрабаванне.

Патрабаванне аб стварэнні ў той час незалежнай літоўска-беларускай дзяржавы было рэакцыйным лозунгам, бо яно азначала б утварэнне гэтай дзяржавы ў адрыве ад Расіі. А адарваць Беларусь і Літву ад Расіі азначала аддаць яе памешчыцкай Польшчы. Усе перавагі былі імяна на баку Расіі, бо талі ўжо, як пісаў Энгельс 23 мая 1851 г., «Расія ўспрымае намянога больш элементаў асветы і асабліва элементаў прамысловасці, чым уся... Польшча».

Асабліва важная тая акалічнасць, што ўз'яднанне Беларусі з Расіяй выражала імятавоковы спадзяванні і імяненні працоўных мас беларускага народа.

Уз'яднанне выражала беларускі народ ад гвалтоўнага апалячвання. Яно аказала дабрачынны ўплыў на развіццё беларускай нацыянальнай культуры, даю магчымасць беларускаму народу далучыцца да перадавой рускай культуры.

Трэба мець на ўвазе роднасць і блізкасць рускага і беларускага народаў. Яшчэ Энгельс указаў, што беларуская мова блізка да рускай. Зразумела, што беларускі сялянін пры адсутнасці ў той час беларускіх школ лічыў за лепшае навучаць сваіх дзяцей на рускай, а не на польскай мове.

Трэба мець на ўвазе, што ў 60-х гадах XIX стагоддзя яшчэ даўка не зарышчы працэс фарміравання беларускай нацыі. Нацыянальна самасвядомасць беларускай была яшчэ слабай.

Не менш важная і тая акалічнасць, што калі воева палітычнага жыцця ў паўстанні 1863 г. шляхецка-дваранскае кіраўніцтва ставіла нацыянальна-дзяржаўнае вызваленне Польшчы, то беларуска-літоўскія рэвалюцыянер-дэмакраты воева палітычна жыцця ставілі сялянскае пытанне, дакладней — барацьбу за радыкальнае вырашэнне сялянскага пытання ў форме палезу памешчыцкіх маіткі паміж сялянамі.

Усе гэтыя акалічнасці, разам узятыя, сведчаць аб нежыццёнасці і поўнай неадпаведнасці ітарэсам беларускага народа патрабавання аб стварэнні самастойнай літоўска-беларускай рэспублікі ў адрыве ад Расіі. К. Каліноўскі і яго прыхільнікі па-

дзялялі тэорыю федэралізму А. І. Герцена. Вялікі рускі рэвалюцыянер-дэмакрат зываў пытанне аб самавызначэнні Літвы, Беларусі і Украіны з пытаннем звяржэння царскага самаўладства. Да гэтага пытанне аб самавызначэнні ён ракаментаваў пакінуць адкрытым.

К. Каліноўскі таксама лічыў, што пытанне — з кім быць Літве і Беларусі — справа вольнаўладдэння самога народа.

У гэтых адносінах цікавы думкі К. Каліноўскага (праўда, у аўтуліраванай форме) ёсць у яго тлумачэнні Віленскай шляхцкай камісіі 28 лютага 1864 г.

Вядома, што шляхецка-дваранскае кіраўніцтва польскіх паўстаннем 1863 г. неаказна пратэндавала на далучэнне да Польшчы Літвы і Беларусі, не пытаючыся і не жадаючы ведаць волі іх народаў. Каліноўскі выступае супраць гэтых імяненняў. Ён адваляе з гэтага поваду: «Царства Польскае... сваім паўстаннем не павяжа ітарэсаў Літвы... Калі розныя тэорыі, пазбаўленыя практычнасці, не бачыць дэянага світла (такой была тэорыя аб аднаўленні Польшчы ў межах 1772 г. — І. Л.) малялі мець уплыў на ўспыльчаны і захалпаны характар жыхароў Царства Польскага, то ў больш сур'ёзнай Літве (набэк на іны характар паўстання ў Беларусі і Літве — І. Л.) і пры сваёй тямічнасці, галоўным сваім руханіку, яны павінны былі прабесці без уплыву».

Каліноўскі стаў за раздзяленне і знічэнне вузлуў, якія злучалі Беларусь і Літву з памешчыцкай Польшчай. Гэтую справу, па яго думцы, цалкам магчыма ажыццявіць. Ён вярнуў, што «ўлада народнае бага, але, каб «стварыць што-небудзь новае», г. зн. ажыццявіць тое, што «...Расія хоча поўнага з сабою з'яднання Літвы для дасягнення імясця тутэйшаму народу і выкаіцае глыбокія сімпатыі да гэтага беларускага і літоўскага народаў, патраба «...сістэматычна і разумна праца» (Каліноўскі).

Сімпатыі Каліноўскага на баку стварэння новага, г. зн. на баку цеснай, федэратыўнай сувязі Беларусі і Літвы з Расіяй.

Рускі і беларускі народы Каліноўскі лічыў братнімі народамі і выказваў глыбокі жах, што шавіністычная палітыка царскага ўрада прыводзіць да працііцы братняй крыві. Сваё тлумачэнне Віленскай следчай камісіі Каліноўскі заканчвае словамі: «...няхай і мне будзе дазволена патіпацца сябе надзеяй, што ўлада царскае бага. Дай бог талі, каб для дасягнення гэтага патомкі нашы не праіваілі дзіняй братняй крыві».

Нарэшце, аб тым, што Каліноўскі разлічваў будаваць Беларусь і Літву ў цеснай, федэратыўнай сувязі з рэвалюцыйнай Расіяй, сведчыць і той факт, што ён арганізаваў паўстанне ў Беларусі і Літве на прыкладу вялікіх рускіх рэвалюцыянер-дэмакратаў, пад сцягам тых жа ідэйных устаноў. Выхаваны на добраўтворнай глебе перадавой рускай культуры, Каліноўскі паўстанне 1863 г. у Беларусі і Літве разглядаў як састаную частку агульнарасійскай рэвалюцыі.

Рускі вызваленчы рух, руская рэвалюцыйная дэмакратыя, перадавая руская грамадская і філасофская думка былі патыхічным прыкладам для працоўных Беларусі. Пад жываборным уплывам рускага рэвалюцыйна-дэмакратычнага руху расла і маіцца рэвалюцыйна-сялянскае барацьба ў Беларусі і Літве.

Гэтая высакродная традыцыя аднаўлення братніх народаў пад кіраўніцтвам вялікага рускага народа, якая прайшла праз гарніла трох рускіх рэвалюцыі і была асветлена іх сумеснай барацьбой супраць царызма, памешчыкаў і капіталістаў, да ла сваё цудоўнае вынікі ў справе будаўніцтва сацыялізму ў СССР і адзяснення пастановага пераходу ад сацыялізма да камунізма.

І. ЛУШЧЫЦКІ, прафесар.

Пісьмы ў рэдакцыю

Чакаем дапамогі і парад

У нашай і суседніх вёсках раёна вялікай увагай і любоўю карыстаюцца беларускія народныя песні. Каму даводзілася бываць у нас у касавіну і жніно, той не мог не радавацца багаццю і прыгажосці народных мелодый, якія гуляць і ў час работы, і пасля працоўнага дня, калі каласнікі збіраюцца на адпачынак. Часта спяваецца ў гэтых песнях пра цяжкую долю жанчынаў-сялянкі і яе прыжынае сямейнае становішча ў мінулае. Так, у адной старадаўняй песні гаворыцца:

Ой, як востер павее, трава скальчэнца,
Усё за мною, за малодца, валачыца.

І хоць адыйшлі ў набыт работа на пана, цяжкая сірочка і ўдольна доля, а ўсё ж блізка адзусцінасцю і шчырасцю.

Цяпер у нашай вёсцы спяваюць і сучасныя савецкія песні аб новым шчаслівым жыцці. Аднак, думаем, мне не варта забываць і песні старадаўнія, бо ў іх адлюстравана гісторыя народа, яго лёс, не гаворачы ўжо аб вялікай мастацкай каштоўнасці гэтых твораў. Многа старадаўніх напеваў захоўваюць песенніцы з Рудзі Ліпчанскай і Араі — вёска, якія, дарчы, праславіліся ў Вялікую вайну партызанскім рухам.

Шырока распаўсюджана ў нашым раёне і народнае мастацкае ткацтва. Амаць у кожнай хаце ёсць уласныя ткацкія вырабы: абрус, поцілкі, ручнікі, дываны, паёсы. Такія ткачкі, як Броня Догель з вёскі Рамановічы, Маня Намейка з Папчыцы, Анофа Ліпская з Прэіма, Вера Здановіч з Доўгай карыстаюцца заслужанай славай выдатных умельцаў. Іх работы вызначаюцца вялікім майстэрствам, тонкасцю малюнка і расфарбоўкі.

Лепшыя ткачкі не толькі паўтараюць прыёмы ткацтва і малюнку традыцыйнага народнага ткацтва, але і ўвесь час усклаўняюць сваё майстэрства, усклаўняюць малюнак і расфарбоўку, знаходзяць новыя сюжеты. Аднак трэба ўказаць і на цяжкасці, з якімі даводзіцца сутыкацца народным майстрам. Гэта, перш за ўсё, адсутнасць фарбаў для ткацтва, з-за чаго вырабы атрымаваюцца бляклымі і мала цікавымі.

Недастаткова ўдзяляецца ўвагі ткацтву і з боку раёнскага аддзела культуры. Да гэтага часу не наладжваліся ні выставкі, ні прагляды. Тое ж датычыць і прапаганды народнай песеннай творчасці. У рэпертуары самадзейных харавых калектываў часта адсутнічаюць беларускія народныя песні.

Для таго, каб наша роднае песнянае мастацтва і народнае ткацтва не зніклі, а развіліся яшчэ больш ярка і багацця, неабходна больш сур'ёзна падыходзіць да іх захавання.

У гэтым мы маем патрэбу і чакаем дапамогі і парад.

Таяна МІСЕВІЧ.

Дрэна распаўсюджаюць друк

Горад Рэчыца — адзін з буйнейшых прамысловых раёнаў Гомельскай вобласці.

Але ва ўсім горадзе ёсць толькі тры газетныя кіёскі. Тут чытаць не заўсёды могуць набыць патрэбныя ім перыядычныя беларускія выданні. Так, вельмі рэдка бываюць у рознічным проджае часопісы «Полымя», «Маладосць». Зусім ніколі не бывае часопіса «Савецкая Отчизна», газет «Літаратура і мастацтва», «Настаўніцкая газета», «Чырвоны змян». Не заўсёды бывае газета «Звязда». У кіёску фабрычна-заводскага раёна нават раённыя і абласныя газеты прадаюцца толькі на другі дзень пасля пастануплення іх на пошту.

Раней у некаторых пунктах горада працавалі кіёшчыкі. Яны прадавалі насельніцтву навінкі літаратуры і свежыя нумары перыядычных выданняў. Але ў апошні час кіраўніцтва раённай канторы сувязі чамусьці адмовілася ад гэтага карыснага прамысловства. Трэба павялічыць колькасць газетных кіёскаў у горадзе, арганізаваць продаж перыядычных выданняў у клубках прадпрыемстваў і школах горада.

М. КАРПАЧОУ.

Поўнасцю ліквідаваць разнабой у правапісе

Увайшла ў сілу пастанова Савета Міністраў БССР «Аб узакладненні і часткова змяненні тэнуага беларускага правапісу». Яна мае вялікае значэнне: будзе часткова ліквідаваны разнабой у беларускім правапісе.

Аднак нехта забываць аб тых з'явах у нашым правапісе, якія не закрануты пастановай і ў якіх да сённяшняга дня існуе разнабой.

Самае блочнае месца — гэта ўжыванне назоўнікаў 2-га скланення, адзіночнага ліку ў родным склоне. Назоўнікі гэтыя ўжываюцца з канчаткам «а» і «у». Тут нагляднае тэндэнцыя таякая: калі назоўнікі абзначаюць зборнасць, рэчывнасць, частку цэлага, а таксама словы, якія называюць усё тое, што не ўяўляецца нам як адзінка, дык тады ўжываюцца канчаткі «а» і «у», а калі інакш, то «і» і «е». А ў рэпертуары хору («Мінская праўда» 27/ХІ-56 г.), «мітынг пратэсту» («Мінская праўда» 5/ХІ-56 г.), «бед радоду міра» («Мінская праўда» 6/ХІІ-57 г.).

Усё ж астатнія словы ўжываюцца з канчаткам «а» (я). Аднак у гэтых формах дагугі існуе разнабой, які мы сустракаем на старонках газет, часопісаў і кніг: «...чыгуначнае палатно, заваленае тудэйкі камення, металу і дрэва» («Мінская праўда» 5-ХІІ-1956 г.), «Дні асветніцтва, гуманізму і патрыятызму» («Маладосць», 9, 1957 г., стар. 98).

Недзяга зразумець, чаму пішучыя — «справітэма, камітэта» («Чырвоная змена», 15 лістапада 1956 г.), «але кангрэсу» («Звязда» 3/ХІ-56 г.), «арыш плана» («Чырвоная змена» 6/ХІ-56 г.), але «мі-

тынг пратэсту» («Мінская праўда» 5/ХІ-56 г.), «удзельнікі конкурсу», «пасаджанне актыўна» («Мінская праўда» 5/ХІ-56 г.) і г. д.

Кожная рэдакцыя часопіса перадае на пісьме адны і тыя ж словы па-свойму: «історычна» («Звязда» 26/ІV-57 г.), «гісторычна крычаў» («Полымя», 1, 1957 г., стар. 17), «супернік» («Беларусь», 8, 1957 г., стар. 90, «Маладосць», 6, 1957 г., стар. 10), «Дух сумленнага сапраўітва» («Чырвоная змена» 6/ХІІ-57 г.).

Але ішчэ горш калі на адной і той жа старонцы можна сустрэць рознае напісанне аднаго і таго ж слова: «штыкет», «штатет» («Маладосць», 5, 57 г., стар. 8), «штэкецін», «штатэтам» («Полымя», 4, 57 г., стар. 57, 93).

Такіх прыкладаў можна прывесці безліч. У нас пішучы часта «падысці», «падышлі» і г. д. Гэтыя словы пасля прыставак на змяну павінны мець наступную форму: падышоў, падышла, падышлі. Тут «і» пасля значнай пераходзіцы ў «я», а пасля прыстаўкі на галосную — пераходзіць у «і» — «выйдзі». Мы прывалі некаторыя прыклады, каб паказаць, якія ішчэ існуе разнабой у нашым правапісе. А гэта патраба ліквідаваць. Час ужо прыступіць да поўнай нармалізацыі нашага правапісу. Трэба, каб на пытаных аграфарфаў выкаліся свае думкі ў друку настаўнікі і іншыя спецыялісты. Выкарыстаны дыялекталогічныя матэрыялы, трэба ўнесці поўнасцю неабходныя правілы і граматычныя правілы, абмярочыся на гэтых народнага вымаўлення.

Л. КУРБЕКА,
навуковым супрацоўнікам
музея імя Яні Купала.

Аб зборніках беларускага фальклору

Дык што вы добрага купілі ў горадзе — запаміта мая гаспаляня Юяфа Экстаровіч, калі я вярнуўся з Гродна.

Добрую справу зрабіла выдвешта, выпусціўшы гэтую цікавую кніжку. Яна прынесла вялікую карысць.

Чытачы былі б вельмі ўдзячныя, калі б у рэспубліцы быў выпушчаны таксама асобнай кніжкай і зборнік беларускіх народных песень. Кажуць, што такі зборнік раней выдываўся. Але гэта было ўжо даўно і яго ў Гродзенскай вобласці нідзе цяпер не ўбачыш.

Я адзін час пачаў зборць творы вуснай народнай творчасці. Было нават запісана многа некалькіх песень, але праз некаторы час я многія з іх пачаў па радыё ў выкананні хору калгаса «Новае жыццё» Карэліцкага раёна. Прыйшло пакінуць гэтую цікавую справу, каб не «адраваць другі раў нядзелью чыталі», — сказала яна.

Гэтай кніжкай зацікавіліся многія рабочыя саўгаса, настаўнікі. Яны не могуць

набыць яе. Бо ў магазінах Сапоцкінскага раёна яе пакаль што няма.

Добрую справу зрабіла выдвешта, выпусціўшы гэтую цікавую кніжку. Яна прынесла вялікую карысць.

Чытачы былі б вельмі ўдзячныя, калі б у рэспубліцы быў выпушчаны таксама асобнай кніжкай і зборнік беларускіх народных песень. Кажуць, што такі зборнік раней выдываўся. Але гэта было ўжо даўно і яго ў Гродзенскай вобласці нідзе цяпер не ўбачыш.

Я адзін час пачаў зборць творы вуснай народнай творчасці. Было нават запісана многа некалькіх песень, але праз некаторы час я многія з іх пачаў па радыё ў выкананні хору калгаса «Новае жыццё» Карэліцкага раёна. Прыйшло пакінуць гэтую цікавую справу, каб не «адраваць другі раў нядзелью чыталі», — сказала яна.

Гэтай кніжкай зацікавіліся многія рабочыя саўгаса, настаўнікі. Яны не могуць

З выдання ў выданне...

Нядаўна з'явілася новае акадэмічнае выданне твораў Максіма Багдановіча (Максім Багдановіч, «Творы» Выдвешта Акадэміі навук Беларускай ССР, Мінск, 1957). Узакладнікі гэтага выдання, як адзначаецца ў прадмове, «выкарысталі ўсе каштоўныя матэрыялы выдання 1927 г. (г. зн. першага акадэмічнага выдання твораў М. Багдановіча — П. А.) і адначасова імкнуліся выправіць тыя асобныя памылкі і недакладнасці, якія мелі ў ім месца».

Нажалі, не ўсе памылкі і недакладнасці ліквідаваны. Для пацвержэння гэтага ўжываю на памылку, якая паўтараецца ва ўсіх выданнях твораў Багдановіча, у тым ліку ў акадэмічных.

Акрамя таго, у заўвагах да апошняга выдання адзначаецца, нібы Алесь быў пэтам — дэкадэнтам, але гэта даўка не зусім адпавядае сутнасці яго паэзіі (гл. артыкул Максіма Рыльскага «Поэзія О. Алеся», «Літаратурнае выданне», 15 лістапада 1957).

Як вядома, Максіма Багдановіча быў выдатным перакладчыкам твораў украінскай літаратуры. У прыватнасці з твораў Алесанра Алеся ён пераказаў на беларускую мову дзве вершы: «Пекла было тут у тую часіну» і «Астры», якія былі ўпершыню апублікаваны ў «Вянку» (Вільня, 1913, стар. 102—103). У гэтым выданні першы верш азакладжаны «З Алеся», а другі памылкова апублікаваны як арғынныя творы беларускага паэта, хоць на самай справе ён з'яўляецца вельмі ўдалым перакладам верша Алеся «Астры».

Гэтая памылка да апошняга часу паўтараецца ва ўсіх выданнях твораў Максіма Багдановіча, у тым ліку ў акадэмічных.

Акрамя таго, у заўвагах да апошняга выдання адзначаецца, нібы Алесь быў пэтам — дэкадэнтам, але гэта даўка не зусім адпавядае сутнасці яго паэзіі (гл. артыкул Максіма Рыльскага «Поэзія О. Алеся», «Літаратурнае выданне», 15 лістапада 1957).

Падобныя памылкі, у прыватнасці, прылічаны Максіму Багдановічу аўтарства верша «Астры», не павінны больш паўтарацца.

П. АХРЫМЕНКА.

Ты на працягу трох тыдняў адзіну ўсю Ёўропу, стаячы на чале паўстання ў Коўенскім ваяводства з асаблівай мужнасцю і адвагай... Ваша дзейнасць, ваш запал, ваша мужнасць вучуць нас, як трэба змагацца з дэспатызмам... Барацьбу беларускіх і польскіх сялян вітаў з даўбай эміграцыя Герца. Дзесяці сотыя рускіх людзей прыходзілі ў атрылы Сераўскага і Каліноўскага, каб дапамагчы беларускаму і літоўнаму ваяцтвам за зямлю і волю. Прыклад гэтаму — жыццё воевага рэвалюцыянера А. Палебіні. У спісах рэвалюцыянер-афіцэраў царскай арміі, якія падрыхтавалі сувязь з герцаўскім «Колоколом» і якія віталі народную барацьбу ў Беларусі і Польшчы, лічыцца і прозвішча адфіцэра Канстанціна Крупоўскага, бальшэвіцкага Канстанцінаўна Крупоўскага.

Царскі ўрад быў утрымоўваны становішчам у Польшчы і Беларусі. З Пецярбурга ў Паўночна-Заходні край тэрмінова пераклікалі войскі — пяхота, артылерыя, казакі. Дастаткова сказаць, што та сярэдзіны 1863 года ў Паўночна-Заходні край было ўведзена каля ста тысяч салдат. Амаць штодзённая ў Вільні на плошчы Лужнікі праходзілі пакаранні. На шыбеніцы аддаў жыццё Сераўскаў, армітанталі і скарда на катару Дамброўскага, растралялі беларускага сабра Каліноўскага Шта Дабжэўскага, агінуў у боі Андрэй Палебіні. Да пачатку 1864 года паўстанне пайшло на спад. Каліноўскі вырашыў часова прыняць барацьбу, адвесці атрады ў лясныя, каб выносіць зноў вынесці войска ў бой. Але выдзены членам камітэта Нарвіноўічам, ён быў арыштаваны і пакараны 10 сакавіка 1864 года.

Польскія і беларускія буржуазныя нацыяналісты, вывучаючы паўстанне 1863 года, намагаліся паказаць Каліноўскага як дэкадэнта і сепаратыста, намагаліся даказаць, што ён хапеш адраваць Беларусь ад Расіі. Дакументы сведчаць пра іншае. Так, Каліноўскі пісаў у падпольнай рэвалюцыйнай газеце «Знамя свабоды»: «Народ маскоўскі дрыжыць перо думпы аб нашай неволяй крўдэць, ён вольным братам нашым, а не прыгнатыянікам хоча быць і рашуча адказнасьць за нашу... няволю

Змагаў за шчасце народа

За апошніе стагоддзе дзве страпанніе вайны прапушлі над Гродзеншчынай: адна ў 1914 годзе, другая ў 1941. У час першай была спалена невялікая хата на высокім беразе Свіслачы. Тут, як сведчыць запіс у метрычных кнігах Якубэўскага прыходскага кацэля Гродзенскай губерні, 21 студзеня 1838 года ў сям'і дробнамалярскага двараніна Самёна Каліноўскага нарадзіўся сын, якога назвалі Кастусём. А ў 1941 годзе фашысцкія захопнікі разбурылі будынак прагімназіі ў мястэчку Свіслач, якую скончыў будучы змагаў за шчасце беларускага народа.

Венор разнік повед. Дажылі рамзылі надмурні будынкаў. Там, дзе некалі стаялі і сказы пра Кастуся Каліноўскага, пра Світку, чалавека мужнага, пра рэвалюцыянера-дэмакрата, які смела стаў на барацьбу з царызмам.

За апошніе гады ў архівах Масквы, Ленінграда, Вільнюса выдвешта думчэння, што гаворыць пра жыццё, вучобу, рэвалюцыйную дзейнасць Кастуся Каліноўскага, дапамагаюць правільна разабрацца ў складаных падзеях таго часу, адны з іх раскававаюць біяграфію роду Каліноўскіх, другія сведчаць аб пецярбургскім перыядзе жыцця Кастуся. «Род пладзкі Каліноўскіх, якія нахоідзяць ад бацькі Сіпшана, дэда Маіцэя, прадеда Пятра і прадка Амброзія

Этнаграфічнае вывучэнне побыту беларусаў

А. ЗАЛЕСКІ,
кандыдат гістарычных навук

Пад побытам разумеюцца ў першую чаргу ўмовы і абставіны дамашняга жыцця, а таксама звязаныя з ім звычкі і формы адносін паміж людзьмі. Побыт жа ў шырокім сэнсе ўключае ў сябе матэрыяльнае і грамадскае жыццё, сямейныя адносіны. У бытавых адносінах людзей цесна пераплятаюцца і арганічна спалучаюцца адносіны эканамічныя, базісныя са з'явамі культуры (як матэрыяльнай, так і духоўнай) і з усёй сукупнасцю ўмоў грамадскага жыцця.

Сацыялістычныя нацыі ў нашай краіне маюць нацыянальныя асаблівасці. Развіваючыся на аснове сацыялістычнага спосабу вытворчасці, яны адраджаюцца адна ад адной па мове, на некаторых асаблівасцях эканомікі, спецічнага складу, побыту і культуры.

Зразумела, усё гэта вымагае ад этнаграфічнай навуцы дасканалага вывучэння народнага побыту працоўных Беларускай ССР. Трэба прызнаць, што да гэтага часу вывучэнне побыту працоўных мас у нашай рэспубліцы не стала яшчэ на дастаткова ўзроўні. Шырокае разгортакнае гэтай работы — адказна і часасна задача сектара этнаграфіі, які ўваходзіць пад пераходнае аддзяленне Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР.

Асабліва слаба развілася этнаграфічная навука ў рэспубліцы пасля Вялікай Айчыннай вайны. З будыных работ за пасляваенныя гады выдаліся толькі манаграфія акадэміка Н. Нікольскага «Паходжанне і гісторыя беларускай вясельнай абрадаўнасці» і альбом «Беларускае народнае мастацтва».

У апошнія тры-чатыры гады работа па этнаграфічным вывучэнні побыту беларускіх працоўных кіруючы арганізацыя. Стала больш разнастайнай тэматыка навуковых даследаванняў, пачалі быць актыўна выдаваць навуковыя супрацоўнікі сектара. У навуковых часопісах і ў перыядычным друку часцей з'яўляюцца артыкулы па этнаграфіі беларусаў. Хутка выйдзе ў свет першы пасляваенны зборнік прац сектара этнаграфіі.

Падрыхтаваны да друку і ўключаны ў план выданняў 1958 г. манаграфія «Сацыялістычныя ўмовы партызанскага краю» А. Залескага, альбом «Народныя мастацкія тэатры Случчыны» (склапа Н. Камсюк), «Беларускае народнае архітэктурнае мастацтва» (склапа Л. Малчанавой). У 1957 г. закончаны аўтарамі тэсты для калектыўнай манаграфіі «Беларускія манаграфіі Беларускае сельскае жыццё» Л. Малчанавой. Некалькі год выцячае работа над манаграфіяй «Паходжанне беларускай народнасці», якая будзе закончана ў 1958 г.

У гэтым годзе плануецца распачаць падрыхтоўку вялікай манаграфіі «Народнае адзенне беларусаў», а таксама напісанне работы «Захаванне савецкіх традыцый у побыце беларускіх сялян у тыя намішка-фінансіскіх акупацый». Будзе напісана манаграфія «Я. Р. Раманаў як выдатны беларускі этнограф».

Беларуская этнаграфічная навука павінна ахапіць даследаваннем усё важнейшыя з'явы ў побыце працоўных гарада і вёскі. Мы фактычна не прыступілі да самастойнага вывучэння побыту рабочых — перадавога класа рэспублікі. Толькі ў сувязі з напісаннем манаграфіі «Беларускія» нашы этнографы распачалі першае знаёмства з гэтай тэмай. Аспірант В. Іванюк прыступае да напісання кандыдацкай дысертацыі — «Сучасны побыт рабочай сям'і гарада Мінска». Але мы не можам абмежавацца гэтым. У бліжэйшы час мы павінны даследаваць на вывучэнні побыту рабочага класа разгарнуць азначыныя шпур.

Сучасны побыт калгаснага сялянства мы пачалі вывучаць крыху раней і ў больш шырокіх маштабах. Старэйшыя навуковыя супрацоўнікі М. Грыбнілат і Л. Малчанова спецыяльна вывучаць побыт кал-

гаснікаў сельгасарцелі «Бальшавік» Брагінскага раёна Гомельскай вобласці. Пра гэты калгас напісана манаграфія. Скарочаны змест яе ўвайшоў у зборнік прац сектара этнаграфіі, які неўзабаве выйдзе ў друку. Побыт калгаснага сялянства, які цяпер узабагаецца новымі з'явамі, заслужыў шырокага этнаграфічнага вывучэння.

Не можа нас задаволіць таксама стан вывучэння матэрыяльнага побыту працоўных Беларускай ССР. Пакуль што больш грунтоўна даследаюцца нашым сектарам толькі такія з'явы ў матэрыяльным побыце, як населішчы жылля беларускага сялянства. Гэтым пытанню прысвечана толькі што закончаная манаграфія Л. Малчанавой і названы вышэй альбом па архітэктурнай разбеларускага сялянскага жылля.

Зусім не вывучалася намі традыцыйнае адзенне беларусаў. Вышэй ужо азначалася, што да гэтай работы сектар прыступае толькі ў 1958 г. Калі нам уладца грунтоўна і на высокім тэарэтычным узроўні распрацаваць гэтую тэму, напісаць, як мы мяркую, манаграфію, то нашы этнографы ўнесуць тым самым не толькі сур'езны ўклад у навуку, але і дапамогу прамысловасці выкарыстаць народны вопыт і станаўчыя народныя традыцыі ў забеспячэнні сучасных патрэб працоўных рэспублікі.

Амаль нічога не зроблена для ўсебаковага і глыбокага вывучэння такой з'явы ў матэрыяльным побыце народа, як ежа. Пытанне гэта цікавае не толькі ў спецыялістычным плане. Этнографы змагаюцца з сур'езна дапамагчы нашым установам грамадскага харчавання і малымі гаспадарствам на выкарыстанне станаўчых традыцый у нацыянальнай беларускай кулінарыі.

Многа яшчэ трэба прапрацаваць вучоным-этнографам над вывучэннем духоўнага побыту працоўных Беларускай ССР. Багата яшчэ б'еж выяўленчых звычак, абрадаў, традыцый нашага народа. Нават у манаграфіі «Паходжанне і гісторыя беларускай вясельнай абрадаўнасці» паказана толькі старое дарэвалюцыйнае вяселле. Ніхто пакуль што не даследаў характар, які набыла вяселле ў савецкі час у сувязі з заменай рэлігійнага абраду вянчання грамадзянскім шлюбам. Мы павінны паказаць усё лепшае, што б'еж у гэтай галіне побыту савецкіх людзей і што патрабуе падтрымкі з боку грамадскасці і ўсмернага пашырэння.

Амаль зусім не вывучаюцца народныя вяды і назіранні ў такіх галінах, як народная астраномія, народная аграрыя, народная медыцына і інш.

Нажка пераацэнкі значэнне вывучэння адносін насельніцтва да рэлігіі, шляху жыцця асімілю. У вышэйшай і аб'ектыўным асветленні некаторых з'яў такога характару роля этнографу мае выключнае значэнне. Так, сапраўдны адносін да рэлігіі з боку кожнага ў часоў жыцця або ў іншай вёсці ці горада не можа паказаць ніякая афіцыйная статыстыка. Гэта можна ўдаскладзіць толькі шляхам уважлівага этнаграфічнага назірання. Навуковай работай у гэтым напрамку этнографы павінны дапамагчы нашым прапагандастам вывучыць усю складанасць умоў, якія павінны абавязкова ўлічвацца пры правядзенні навукова-атэістычнай работы сярод веруючага насельніцтва. Аднак, нажал, пакуль што гэтым пытаннем прысвечана ўсяго некалькі артыкулаў у часопісах і газетах, напісаных толькі адным нашым супрацоўнікам.

Вялікую дапамогу развіццю народнай гаспадаркі рэспублікі могуць аказаць этнографы, уважліва вывучаючы «народныя

складвае на царым, які павінен агітуць». Яшчэ ярыш сфармуляваў Каліноўскі свае адносіны да рускага народа ў сваіх паказаннях да дзесяці дзён да пакарання. Ён пісаў: «Я не праціўнік шчасця народнага, не праціўнік і Расіі, калі яна добра нам жадае, але праціўнік тых б'еж, якія пасягаюць край наш няшчасны».

Гэта так. Жыццё і рэвалюцыйная дзейнасць Кастуся Каліноўскага былі прысвечаны адной мэта: прынесці шчасце роднаму народу. Таму, калі мы гаворым пра Каліноўскага, перад намі ўнікае вобраз мужа і чалавека, аднаго патрыёта Радзімы.

Рэвалюцыйная дзейнасць К. Каліноўскага ўсё больш і больш шквалі гісторыкаў, пісьменнікаў, літаратуразнаўцаў. Нядаўна ў адным з архіваў Варшавы нашы польскія сябры знайшлі адна, да гэтага часу невядомаму фатаграфію Каліноўскага. Ён зняты на ўвесь рост, у ботах і куртцы, з ружом і двумя пісталетамі па поясах. Прысаладзі яны цікавы партрэт Каліноўскага, які выкамаў мастак Э. Бакошка.

Аўтар гэтых ражоў склаў трох год пачаў радыю К. Каліноўскага. Яя межавалася, яна павінна была быць. Вядома, што ў бацькі Каліноўскага ад двух шлюбавых было 17 дзяцей. Вядома было і тое, што нехта з братоў да 1909 года жыў у Вільні.

Пасля доўгіх пошукаў удалося ўсталяваць, што радзі Каліноўскага б'еж і знаходзіцца ў Беларусі ім аказаліся 76-гадовы калгаснік вёскі Навозы Парыцкага раёна Франц Эмануілавіч Каліноўскі. Крыху суцуды, з добрымі вачыма, ён усхваляваў і радзіна сустрэў нас на парозе прасторнага дома.

Ён раскажаў, што яго дзед Абрагам Каліноўскі з сестрай Ганулай былі вывезены з Гродзеншчыны пад Бабруйск у 1825 годзе панам Пружанскім. Абрагам з'яўляўся родным братам Сямёна Каліноўскага — бацькі Кастуся. У Абрагама былі тры сыны — Іосіф, Эмануіл, Мікола. У 1862 годзе праходзілі масавыя наборы ў салдаты. Каб пазбавіцца цяжкай салдацкай долі, неабходна было прадаваць герольную і ўнесці азначную суму грошай у губернскае канцелярыю. З матыя атрыманні папер ці дакументаў, якія пацвердзілі б

дваранства роду Каліноўскіх, у Мінск быў накіраваны сын Ганулы — Ігналя. У канцы ліста пісаў папярэдні Ігналю, што яго жадае бачыць еваля, нейкі Вітажэнік, і праціў не браць папер ці дакументаў да іх сустрэчы. Сустрэча адбылася ў гасцінцы, а еваляю быў Кастусь Каліноўскі.

Ён доўга і настойліва ўгаварваў Ігналя забраць грошы з канцылярыі і за іх атрыць дзяцей вучыцца. Ігналя так і зрабіў. Дзеці яго атрымалі адукацыю: адзін сын быў настаўнікам гарадской школы ў Мінску і памёр у першыя гады Савецкай улады, другі працаваў начальнікам станіцы Гомель.

Сын Абрагама Эмануіл арадаваў у Навозах частка пажокай зямлі. Дзесяць алукацыя даць ён не мог. Франц Эмануілавіч усё жыццё марыў аб існаванні долі. У 1909 годзе ён паехаў у Амерыку і, пражыўшы там некалькі год, вярнуўся ў Беларусь вяртаючыся рэвалюцыі. Потым быў салдатам і ў новай уладзе, народжанай Кастрычнікам, бачыў сваё шчасце. Франц Эмануілавіч быў арганізатарам калгаса ў Навозах, працаваў старшынёй сельскага Савета. Шасцера дзяцей яго атрымалі адукацыю ў галіне Савецкай улады. Станіслаў — інжынер, Уладзіслаў — настаўніца, Соф'я атрымала сярэдняю адукацыю, жыве ў Чыце. Іраіслаў — брыгадзір калгаса.

Кастусь Каліноўскі прыязджаў на Бабруйшчыну, — раскажае Франц Эмануілавіч. — Аб яго жыцці многа ведаў мой стрыечны брат Аляксандр Каліноўскі, які жыў у Бабруйску, але ён памёр. Аб апошніх часах Кастуся нам вядома ад Ігналі. Ён прысутнічаў пры пакаранні.

Некаторыя падрабязнасці вядомы і Францу Эмануілавічу. Ён раскажа, што Кастусь многа раз'язджаў па губернях, перадае падрабязнасці арышту і яго размовы з Мураўёвым. Франц Эмануілавіч, між іншым, мяркую, што імя дзед Абрагам атрымаў у паміж аб пражоў Абрама, аб якім гаворыцца ў ранёны Беластоцкага тваранскага сходу.

Калгаснікі вёскі Навозы часта збіраюцца ў доме Франца Эмануілавіча Каліноўскага, каб паслухаць расказ пра свайго стрыечнага дзядзьку, пра Кастуся — адчайнага змагаўся за шчасце народнае.

Ілья КЛАЗ.

Тэатр прыехаў!..

Фотанарыс

Колькі радасці было, колькі хвалявання! Тэатр прыехаў!.. Гэта, трэба сказаць, была вялікая падзея ў культурным жыцці вёскі Новая Дуброва. Ды ці толькі ў калгаса імя Войкава цэла сустрэкалі артыстаў Бабруйскага калгасна-саўгаснага тэатра? Куды б гэты творчы калектыў ні прыязджаў — усюды сельскія клубы пераўтварыліся ў людзей. Так было ў вёсцы Гарохаўшчына, дзе размяшчаны цэнтр буйнешай у раёне сельгасарцелі «1-е Мая». Так сустрэкалі артыстаў у Любачы, у калгаса імя Сталіна, сельгасарцелі імя Бірава. Пры перапоўненых залах дэма тэатр спектаклі ў саўгасах «Парчыца» і «Араса». Ды і ў самім раённым цэнтры Акірскім было столькі глядачоў, што перш чым пачаць спектакль, давалася прыняць адпаведныя меры, каб забяспечыць нармальную работу кантраляра...

Тэатр за шэсць дзён паставіў дзесяць спектакляў. Іх прагледзела звыш трох тысяч глядачоў. 3000 чалавек трапіла ў глядзельную залу. А колькі не трапіла, колькі людзей, пакуль у тым або іншым

маленькім сельскім клубе даваўся спектакль, прастала над вокнамі і каля дзвярэй, імкнучыся хоць краем вока паглядзець на сцэну? Аднак: у два разы больш. Як гэта ўсё назваць, як расцэніваць? Над гэтым пытаннем варта задумацца і праўдлівым калгасам, і раённым арганізацыям, і нават, у Міністэрстве культуры рэспублікі.

Каб пераканацца ў гэтым, варта глянуць на здымкі. На першым пададзены момант, калі маладыя калгасніцы сельгасарцелі імя Войкава Ніна Шойка і Ліда Жынько падбеглі да памяшкання раённага Дома культуры.

— Пойдзем, Вера, з намі, — запрашаюць Ніна і Ліда сабрэўку Веру Рошчыну, — наглядзі! Але Вера не можа радзіць радасці таварышак. Яна «паглядзела» ўжо. Далей ганка памяшкання ёй не ўдалося праісці. Зала перапоўнена. Няма дзе яблыку ўпасці.

У момант, калі на сцэне разгорталася дзея (здымак другі — сцэна са спектакля «Паўторны візіт»), маладыя калгасніцы

Рэплікі майстроў сцэны

Артыстка Машкевіч: — Сельскія глядачы вельмі патрабавальныя. Ён заўважыць і анічкі удалы крок. Ён жа не даруе за нехайнасць.

Артыстка Аляксінкіна: — Глядзі са сцэны ў залу і міжволі думаш: «Прыглядайся, прыслухоўвайся. Вось яны, даяркі, сваяркі, звыненія. Запомні кожную. Лігачы будзе працаваць у тэатры».

Артыстка Федчанка: — Што ні паездка ў вёску, то дадатковае ўзабагаценне ў пазнанні жыцця.

Сустрача артыстаў з калгаснікамі сельгасарцелі імя Войкава.

Рэплікі сельскіх глядачоў

В. Сінькевіч, старшыня калгаса «Праўда»: — Бабруйскі калгасна-саўгасны тэатр... А што ў яго рэпертуары ёсць з жыцця сельскага працоўнага? Адзін-два спектаклі. Мала, вельмі мала...

М. Морас, работніца саўгаса «Парчыца»: — Мне больш сямідзесяці год. У дацэнтрычкія гады я жыла ў цэпры і галечы і толькі пры Савецкай уладзе адула сапраўднае жыццё. Пагутары з намі, з людзьмі старэйшага пакалення. Многа цікавага расказаць. Вось талды нам, артыстам, на сцэне лядчы будзе ствараць вобразы дарэвалюцыйных герояў.

Н. Зелчанка, звенявая калгаса «Камсамольца»: — Стварыце на сцэне вобразы пералавой калгаснай і саўгаснай моладзі. Перад лаіце драматургам, каб яны часцей дыхалі паветрам сельскай масшовасці. Талды і мастацкія вобразы будуць жывымі, а не кволымі.

Н. Півуноў, пастух калгаса імя Кірава: — Мы вельмі вям удзячны за прагледжаныя спектаклі. Было б таксама добра, каб вы дапамагі нашаму драмгуртку наладзіць работу.

задаваліся толькі тым, што слухалі, як перажываючы эпідэію спектакля, зала ападырвала артыстам.

Колькі крыўды на твары Веры Рошчынай! Яна адвернула ад афішы, на якой здымкі сцэна са спектакля. Вера прагне трапіць у залу, каб сваімі вачыма паглядзець спектакль, пацнуць выканаўцаў. Але ўвайсці нельга... А Ніна Шойка? Зіпкіла ўсмешка на яе твары. І настрой у яе не той, што быў некалькі мінут назад, калі яна падыходзіла да памяшкання раённага Дома культуры (здымак трэці). Многа сель-

скіх працоўнікоў не змагі, як Ніна Шойка, трапіць у залу. І многія з іх, адыходзячы ад афішы, у крыўдай у голасе задавалі пытанне: — Эх, калі ж, нарэшце, у нас будзе свой клуб?

А такія клубы трэба будаваць у вёсках Гаці, Качай-Балоце, Майсееўцы, Вуглах, Новай Дуброве, ды і ў самім раённым цэнтры Анцэбрэсці. Нельга ж мірыцца з тым, што памішканне РДК — двухкватэрны дом з прыбудаваным трохкватэркам. Сябраўца ў ім чалавек 100—120—дзухата!

Аб будаўніцтве раённага Дома культуры размовы і перапіскі вядуцца дванадцаты год. Мясцовыя савецкія і партыйныя арганізацыі куды толькі ні звярталіся за дапамогай распачаць будаўніцтва памяшкання Дома культуры. На апошняй раённай партыйнай канферэнцыі вось ужо два націпаты раз узнімалася пытанне аб будаўніцтве РДК і сельскіх клубав. Выносіліся паставы, а вынікаў няма.

Гаворыць пра неабходнасць будаўніцтва

сельскіх клубав, пра культурна-масавую работу на вёсцы, хочацца раскажаць пра цікавы вышадак, які меў месца нядаўна ў вёсцы Пятрасах. Тут дарэвалюцыйны царкоўны званар, які выжыў з роуму, раптам аб'явіў сябе духоўнай асобай. Праўда, на маленек, які наладзіў гэты поп-самазванец, ніхто не пайшоў, апрача трох дзеянствагадовых бабuleк. Але нават гэты факт яшчэ раз пераканаўча сведчыць, што аб будаўніцтве культурна-асветных ачагоў — хат-чытальня, клубав — прыійноў час падумаць сур'езна. Само жыццё патрабуе, каб Ніна Шойка, Ліда Жынько, Вера Рошчына, іх таварышы і сабрэўкі змагі пасля напружанага працоўнага дня прыйсці ў свой клуб, паслухаць лекцыю, даклад, паглядзець кінокарціну, спектакль або канцэрт майстроў эстрады. Нельга мірыцца з тым, калі сельскі працоўнік адыходзіць невясёлым ад афішы, невясёлым таму, што яму не давалася трапіць на спектакль.

Тэжэт і фота Е. КАРКЛІНА.

Сустрача артыстаў з калгаснікамі сельгасарцелі імя Войкава.

Беларуская графіка на выстаўцы

На Усеаюзнай мастацкай выстаўцы прадстаўлены лепшыя творы ўзростага мастацтва ўсіх народаў нашай многанароднай Радзімы. Калі я знаёміўся з выстаўкай, мяне цікавіла пытанне: які ўзровень беларускай графікі? Трэба сказаць, што, нажалі, ён яшчэ не дастаткова высокі. Калі пспрабаваць разабрацца, у чым жа справа, дзе прычына, якая не дае пакуль што нашаму графічнаму мастацтву быць на адным узроўні, скажам, з украінскай ці прыбалтыйскай графікай, то адным з галоўных фактараў можна лічыць тое, што ў Беларусі наогул мала графікаў. Напрыклад, у Літве налічваецца некалькі дзесяткаў мастакоў графікаў, а ў Беларусі іх не больш дзесяці чалавек. Трэба ўлічваць і тое, што толькі цяпер, а часу стварэння тэатральных-мастацкага інстытута, у нас пачыналася магчымасць рыхтаваць спецыяльных кадры мастакоў гэтага профілю. Для павышэння развіцця графічнага мастацтва патрэбна таксама і асабістая праца мастакоў у мастацкай галіне.

Вярнемся ў адну з залаў выстаўкі ў Маскве, дзе размяшчаюць работы беларускіх майстроў графікі.

Беларускую станковую графіку і ілюстрацыю прадстаўляюць работы дванаціці аўта-

кі ляцяць далей, шырэй. Яны на нейкі вельмі кароткі момант адрываюцца ад карціны. Вось яны ўжо недзе ў рэвалюцыйным Петраградзе... У кожнага чалавека, вядома, гэтыя паняцці асацыяруюцца са сваёй. Мне падабаецца работа Касмачо-ва.

Цікавай атрымалася серыя малюнкаў «Сямнаццаць год у Беларусі» С. Раманава. Мы даўно ведаем яго як вельмі сур'ёзнага і здольнага мастака. Ці намягча лепшая гэтая серыя за яго «Партызанскую», цікава сказаць, асабліва, калі прыгадваць «Заслонава». Але і тут ёсць удалыя лісты. Асабліва па цікавай працы «На паруб-лях панскага лесу». Сюжэт карціны — знаходка для аўта-рамаву добры карыкатур-ныст і, мабыць, гэта яму дапамагала. Ён удаля задумаў гэтую сітуацыю карціны, там ёсць вельмі тонкі гумар.

На першым плане фігуры сялян, якія парэзалі панскі лес. Удала знойдзена поза смейлівага лесаруба, што выніла наперад і нешта кажа пану, які прагражае лесарубам кіем. Усё ў карціне пераканальнае, праўдзiвае: і стары дзед, што, схаваўшыся за дрэ-ва, хрысціцца (ён прычык гля-дзець на панскую маёмасць, дзе на нешта святое), і фігура хляпчука, і сялян, што рэ-жуць лес. Нават на апошнім плане фігуры пана з амонкам

І. Гембікі прадставіў на выстаўку дзве работы. Мы ве-даем яго як вельмі патраба-вальнага да сабе мастака. Гравюры Гембіцкага заўсёды пакідаюць добрае ўражанне. І на гэты раз каларырова ліна-гравюры «Вываз уцягнення на палі» выкананы на высокім прафесіянальным узроўні. За-давальняюць малюнак і кампа-зіцыя, фарбы і сюжэт. Але ў гравюрах няма філасофскага пачатку і, на-мойму, гэта — іх недахоп.

У тэхніцы каларыраван-ня гравюры даўно і лепша пра-цуе мастак А. Тычынна. Ліна-гравюры з серыі «Новы Мінск» — цікавыя і арыгі-нальныя. Мастака можна на-зваць пэсаром нашай сталі-цы. Наведваліся і цікавыя аглядаючыя эстампы. Аднак неглыба не адзначаюць, што ма-стак часам абмяжывае выбірае матывы. Каб намаляваць, ска-жам, чалавека, дом, вуліцу ці наогул пейзаж, звычайна пры-ходзіць вельмі доўга шукаць, каб знайсці тое непаўторнае ў аб'екце, што надае яму свят-ленне, пункт наглядання, гары-зонт і наогул кампазіцыю. На мой погляд, у гравюрах А. Тычынна крыва недастаткова прадумана кампазіцыя многіх лістоў. Творы кампазіцый-нае, нажалі, навука да-кладна не распрацавана. Ад-нак вядома, што такія паняцці кампазіцыі як агульнае сілуэт-

ба, каб кожны ліст мог існа-ваць самастойна, як закончы-мастакі твор і ў той жа час, каб ён меў арганічную сувязь з іншымі малюнкамі ўсёй се-рыі, каб яго неглыба было, не выкінуць, ні нават змяніць. Галоўны закон у рабоце над серыяй — тое, што іх неглыба проста «ілюстраваць», як гэта мае месца ў лістах Бельскага. Тэму трэба развіваць у асоб-ных графічных вобразах, аб-яднаных адзіным ідэі, за-якою стаіць вядлікі жыццёвы змест.

Паспрабуй разабрацца глы-бей у серыі Бельскага. Тэмы выбраны даволі удала. Узяты вельмі важныя этапы ў жыцці сялян. Але ў цэлым кампазіцыі атрымаліся аднадушныя. Гэта — чарада фігур, пастаўле-ная амаль у адной плоскасці; ва ўвесь рост у трох лістах гэтая чарада фігур абразачае злева, а там, дзе дзеляць панскую зямлю, — справа. Такім чынам некаторыя аб'я-каваць, прымытунасць у кампазіцыі, часам залішняе дэталізацыя, недастатковасць аб'яднальнасці, значна зніжаюць якасць цікава задуманых твор-ваў.

Беларускую ілюстрацыю на Усеаюзнай выстаўцы прад-стаўляе ўсяго адзін аўтар — А. Паслядзіў. Тут адчуваецца культура і добрая школа ма-люнка. Добрыя ілюстрацыі да паэмы Я. Коласа «Сымон-музыка». Паслядзіў мае свой почырк — гэта вельмі важная якасць. Цікава атрымалася ілюстрацыя, дзе Сымонка грае на дудцы на фоне заходзячага сонца, а на першым плане па-сваіх аячкі. Аднак не ва ўсіх ілюстрацыях дастаткова глыбока акрэслены вобразы. Магчыма, гэта мая суб'ектыў-ная думка, але спрычыні сам вобраз Сымонкі. Ілюстрацыі «На вачорках» недастаткова індывідуальна ахарактарыза-ваны, выглядаюць намялява-нымі з аднаго натуршчыка, падобныя адна да другой. Два партрэта выглядаюць як і-кавы знодны матэрыял для работы над ілюстрацыямі.

На выстаўцы ёсць па два акварэльных пейзажы маста-коў Л. Лейтмана і Н. Тарасі-кава. Шкада, што выстаўлены не самыя лепшыя акварэлі, намяляваныя мастакамі за апошні час. Н. Тарасікаў ста-іць у сваіх работах пераважна чыста фармальныя задачы, по-шукі самой формы. Таму ў гэ-тых акварэлях не прыходзіць шукаць вобраза беларускай прыроды. Гэта знодны эксперы-ментальнага характару.

Гледзячы з цікакасцю агля-даючы серыю пастэлей маста-ка Н. Дурчына — замалёўкі руін Брэсцкай крэпасці. Гэтыя работы вельмі цікавыя і могуць паслужыць аўтару ў яго да-лейшай рабоце над стварэннем карціны.

На выстаўцы вельмі мала такіх работ, як літаграфія, гравюра, афарт. Амаль няма партрэтаў, не паказаны жыв-це рабочага класа, беларускі пейзаж, сённяшняе вёска. Такія віды графічнага мастацтва, якія ілюструюць творы белару-скай літаратуры — гэта яшчэ, можна сказаць, цаліна для мастакоў. А плакаты? Калі на-шы выдавецтвы пачнуць ціка-ва гэта галіну? Выда-вецтва Літвы, напрыклад, у мінулым годзе выдалі каля семнаццаці плакатаў. А колькі плакатаў выпусцілі выдавецт-вы БССР?

Хочацца ад шчырага сэрца пажадаць далейшых творчых поспехаў усім нашым маста-кам у іх працы ў юбілейнай выстаўцы, якая будзе адкрыта да саракашадзе Савецкай Бе-ларусі. Для нас, мастакоў, гэта будзе яшчэ адзін важны экза-мен.

С. ГЕРУС, мастак.

Часопісы ў студзені

„ПОЛЫМЯ“

Вышаў з друку студзенскі нумар часопіса, у якім друкуецца заканчэнне ра-ману Т. Хадкевіча «Даць палаява», а таксама апавяданні І. Дубоўскага «Хата з краю» і А. Пальчэўскага «Вяртанне». Часопіс змясціў паэму М. Калачынскага «Лясная казка», байкі Ул. Карбана і вершы Л. Забашты «На возеры Нарач» і «Мы едем» у перакладзе А. Бялевіча.

У раздзеле «Крытыка і бібліяграфія» змяшчаны артыкулы І. Казеі «Вочы і сэрца народа» пра публіцыстыку Я. Ко-ласа, С. Александроўча «Янка Купала і польская літаратура», А. Смірнова «Гісторыя народнай Польшчы пра Кастуся Каліноўскага» і У. Пігулеўскага «Народны паэт Латвіі».

Часопіс друкуе рэцэнзіі Я. Герцовіча на кнігу Ул. Дадзімава «Над Нёманам» і Я. Данскоў на нарыс Я. Брыля «Сэрца камуніста».

„МАЛАДОСЦЬ“

Пах рубрыкай «Гутупавыч 1958 г.» у часопісе выступаюць рабочыя заво-да «Камітэры» Г. Міхайлаў, калгасніца са-вгасарцелі «Савецкая Беларусь» Л. Рын-ковіч, паэт А. Вялюгін, інжынер-геолаг Ю. Зубрыцкі, студэнтка Мінскага пелітэ-хніку А. Чарнышова, кампазітар Ул. Алоў-нікаў, мастакі Р. Запратэва і Л. Дубар, у якіх яны дзеляцца сваімі планами на гэты год.

З нарысам «Поступ часу», прысвечаным калгаснаму жыццю, выступае Вера Палта-рава. З будных празаічных твораў часопіс друкуе апавесць М. Лупскава «Набярэжжа» і першыя раздзелы рамана П. Абрама-ва «Афрыка ў агні» ў перакладзе С. Дорска-га. Паэзія прадстаўлена ў першым нумары новымі вершамі Аркадзя Марціновіча і Станіслава Шумкевіча.

Часопіс працягвае «Размовы аб майстэр-стве». Кандыдат філалагічных навук М. Лазарук у сваім артыкуле робіць раз-гляд верша П. Панчанкі «Герой».

Нарыс аб сённяшнім жыцці народнай Польшчы напісаў Янка Брыль.

У раздзеле «Гумар і сатыра» змешчана апавяданне І. Грамовіча «Бычок».

Часопіс друкуе разнастайную інфарма-цыю пра навіны мастацтва рэспублікі.

Для салдат і афіцэраў

У Мінскім акруговым Доме афіцэраў ад-быў літаратурна-музычны вечар, прысвечаны саракашадзе Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту. Да афіцэраў і членаў іх сем'яў прыйшлі беларускія пісьменнікі. Вершы, прысвечаныя воінам Са-вецкай Арміі, прачталі М. Калачыцкі, Эм. Кавалёў, П. Прыходзька. З новым апавяданнем пазнаёміў прысутных Ю. Ба-гушэвіч.

ЭЛЬЕТОН

Леў Спіцараў мае вельмі вясёлым на-туру. У размове ён заўсёды жартаўлівы, дробіць легенды, па-сяброўска паклі-чы. Той, хто яго ведае, можа свабодна да-пусціць, што калі б Леў Спіцараў выпадак спаткаўся з сапраўдным л'вом, напры-клад, у адной клятцы або на алкраты дэ-розе, то і ў такім разе яго не пакінуў бы прыродны гумар. Ён сказаў бы прыклад-на так:

— Не пішчы, не смяшы мяне! Табе, мышляніц, нуль увагі! Хочаш, я табе дэ-ла добрага ўспаміну зваяжу на хвасце маленькіх вузлаў?

— Не бачыце, Леў Спіцараў да таго ж і вельмі храбры. Для яго самы страшны звер — тое самае, што казляў. Такая яго прафесійная якасць. Да апошняга часу ён працаваў загадчыкам базы Рагачоўскай нарыхтоўчай канторы. І там ён, зда-ра-лася, уладжываў самых страшных быкоў, адзедзеных калгасамі на масанарыхтоўкі. Ну, а пра кароў, хача яны бываюць і ба-льшыя, дык няма чаго гаварыць. На іх — нуль увагі! Без якой бы то ні было аб-роі, халадой ці агістэральнай, Леў Спіцараў ішоў на рынак і цягаў там кароў за хвасты, скуб вівуноўку за вушы. Ён скупляў там жывёлу, на базе ён забіваў, а потым мяса адвозілі на яго асабісты склад. З прыватнага склада мяса потым паступала ў камісійны магазін Рагачова і прадава-лася па камісійных цэнах... Такім чынам Спіцараў у куплі-продажы выступаў як прыватная асоба, хача потым усё свае гандлёвыя дзелкі афармляў... на квітах нарыхтоўчай канторы. Паколькі ж у яго памяць надта кароткая і ён ніколі не по-магіў прывішчы прадаўцоў і іх адрасоў, то дакументы выпісваліся на выдуманы асобы, якія заўсёды распісваліся ў кві-тах... левай рукою Спіцарава.

Як бачыце, Леў Спіцараў — вядлікі жар-таўнік: называе, напрыклад, Іванова якім-небудзь Цыбулькіным і распісвае за яго такімі смешнымі кручкімі, што гля-нуўшы на іх, хочь ты ад рогату за жывот халапяць.

Леў Спіцараў, акрамя промыслу на рынку, прымаў на базе жывёлу ад гра-мадзян і калгасоў у дзяржакуп, плаціў грошы па дзяржакупных цэнах, а зда-ваў мяса ў каапгандаль па... камісійных цэнах. Пры гэтым дакументы на куплю ён пазней перарабляў, у выніку чаго, на-прыклад, бык вагой у 700 кілаграмаў ста-навіўся нягледзячы бычком, а паўтонная карова ператваралася ў нейкае трохпудо-вае цялё... Такім чынам толькі ў 1956 г. Спіцараў «замалодзіў» роўна 40 кароў і быкоў, акрамя рознай іншай дробнай жыв-нёці.

ДЗЕННІК МАСТАЦТВА

Цікавыя канцэрт

Цікавы і зместны сімфанічны канцэрт адбыўся ў Мінску ў мінулым надзею. У праграму ўваходзілі Чайкоўска сімфонія Брамса, сімфанічная паэма азербайджанскага кампазітара Кара Караева «Лейлі і Меджнун» і «Распедыя на тэмы Паганіні» Рахманінава (дырыжор Л. Гінзбург, салі-стка В. Жубініна).

З чатырох сімфоній Брамса апошняя вы-значаецца глыбокім драматызмам, яркім музычным уасабленнем вобразаў. «Гэта — пудоўны чалавечы дакумент, які сведчыць аб трагічным адрачэнні і глыбокім адзі-ноўстве рамантычнага мастака», — пісаў аб гэтым творы выдатны савецкі музыкант-ада Салярцінска. Сімфонія Брамса была вы-канана пераконаўча. Высакароднасьць трактоўкі, суразмернасць гучання, імкнен-не да сублімацыі музычнага пабудаван-ня — сведчылі аб унутранай сабранасці дырыжора. І калі б аркестрантам удалося яшчэ надаць некаторым натхнёным стар-конкам сімфоніі больш эмацыянальнай чыстай, выразнасці, дык выкананне ад-гэтага выйграва б.

Трагічнае каханне Лейлі і Меджнун — героіні сярэневекowych усходніх легенд, з такім майстэрствам апісанае класікам азербайджанскай паэзіі Нізімі, знайшло сваё ўасабленне ў сімфанічнай паэме Кара Караева. Шчыра і глыбока прагучаў уступ, з вядлікай сілай і ўнутранай па-рыўнасцю была выканана тема Меджнун.

Варта зрабіць сур'ёзны папрок у атрас укладальнікаў анатацыі да канцэрта. Безум-ноўна, «Распедыя на тэмы Паганіні» — выдатны твор, але ці да гэта права аўта-ры анатацыі сьвярджаць, што «па сваёй значнасці гэты твор раўназначны яго (Рах-манінава) чатыром канцэртам для фартэ-піяна з аркестрам? Апрача таго, калі ўжо анатацыя да сімфоніі Брамса з'яўляецца пераказам раздзела з работы Салярцінска-га, то, відаць, належала дзе-небудзь ука-заць на гэта, або ўзяць у друкое шма-цікі цытаты (а іх прыкладна 9—10).

Пісьменнікі ў аўтазаводцаў

Клуб аўтазаводцаў быў перапоўнены. Суды сабралася многа моладзі, каб пры-няць удзел у літаратурным вечары. З ціка-васцю праслухалі аўтабудальнікі даклад аб развіцці савецкай беларускай літаратуры за сорак год, які зрабіла М. Барсток. За-

мяккая і пашчотная тема каханні. Лёгка і ўпэўнена дырыжыраваў Гінзбург, усла-воўваючыся ў аркестровую тканіну, умела падкрэсліваючы галоўнае ў музыцы. І га-та зраумела, таму што ён музыкант вя-лікай культуры і шматгадовага творчага вопыту. Назжалі, аркестр не заўсёды па-парадкаваў волю дырыжора: адчувалася адсутнасць ансамбля ў групе драўляных духавых інструментаў. Але ў тым жа кан-цэрте пры выкананні «Распедыі на тэмы Паганіні» аркестр іграў добра.

Гэты твор Рахманінава часам называ-ваюць Пятым канцэртм для фартэпіяна з аркестрам. Але аўтар не даў свайму твору такую назву, бо ён адрозніваецца ад трады-цыйнага інструментальнага канцэрта сваёй незвычайнай структурай. Гэта — 24 варыяцыі, напісаныя кампазітарам на тэму «Капрыса» Паганіні. Твор гэты вельмі складаны і патрабуе ад выканаўцы до-брага тэхнічнага майстэрства, маштабнасці мыслення, выразнага адчування мелодыч-нага і рытмічнага багацця музыкі Рах-манінава.

З перакананнем і ўнутраным спако-ем чалавека, які ведае, да чаго ён імкнецца, пераадолеў паністка В. Жубініна ўсе цяжкасці твора. У яе выкананні мажучы-насьць агульнай кампазіцыі алучалася са станарнай апрацоўкай дэталей, свабода і смеласць ігры — з тонкасцю і багаццем фарбаў. Раскрываючы з уласцівым ёй тэмпераментам характэрныя асаблівасці кожнай варыяцыі, салістка не страціла іх унутранай узаемнай сувязі. Грозна, з са-праўдным рахманінаўскім размахам пра-гучалі 8-я, 9-я, 14-я, 24-я варыяцыі, пел-ла, лірычна — 18-я, вядлічча — 22-я. Асаблі-ва вядлікае ўражанне выклікалі настойлівыя парывы ў экстрэмічных эподах, гарачы-ня і страўнасць кульмінацыйных па-д'ёмаў. Для півяністкі характэрныя эмацы-нальнае дыханне, чуласць да фарбаў гу-чання. Арганічнае адчуванне музыкі, вы-датнае прыроднае здольнасці і ўдаска-наленне іх у напружанай працы прынесі В. Жубініна вядлікі і заслужаны поспех у канцэрте.

Варта зрабіць сур'ёзны папрок у атрас укладальнікаў анатацыі да канцэрта. Безум-ноўна, «Распедыя на тэмы Паганіні» — выдатны твор, але ці да гэта права аўта-ры анатацыі сьвярджаць, што «па сваёй значнасці гэты твор раўназначны яго (Рах-манінава) чатыром канцэртм для фартэ-піяна з аркестрам? Апрача таго, калі ўжо анатацыя да сімфоніі Брамса з'яўляецца пераказам раздзела з работы Салярцінска-га, то, відаць, належала дзе-небудзь ука-заць на гэта, або ўзяць у друкое шма-цікі цытаты (а іх прыкладна 9—10).

Т. ДУБКОВА.

Малюнак С. Раманава «Першае выступленне рабочых дружын у Мінску (люты 1917 г.)»

раў. Каб больш аб'ектыўна аданіць лісты, мэтазгодна ўлічыць, які рэагуюць гледзчы, як яны успрымаюць творы ма-стацтва. Нават калі наведваль-нікі і моўкі праходзіць каля карціны, то ўсёроўна па выра-зу твару і вачэй можна згада-дацца пра яго доўга. Праўда, праце ўздзеянне карціны на гледача — справа вельмі скла-даная.

На аснове назірання можна склаці пэўную думку, даць пэўную агульную і даволі аб'ектыўную ацэнку твора ма-стацтва. Бозьмем для прыкладу работу мастака К. Касмачо-ва «На саганні». Гледач не прымае м'яга такой работы, бо яна мае ў сабе, як кажуць, нейкае «ўнутранае дыханне». Сам сюжэт карціны не новы. Ёсць ужо шмат карцін з па-добным зместам, але яна вы-глядае адзінаццаць ад іншых. Карціна простая і разам з тым мануфактурна па кампа-зіцыі.

...Туманная раіна на возе-ры перавозіць Леніна праз возера на «світанні». Ленін стаіць і думае. Удала выкары-станы шчыры колер паперы, які робіць пэўнае ўражанне туман-най раіны. Але галоўнае ў кампазіцыі — фігура Леніна. Ён глядзіць у туманную дале-чыню і думае. Міжволі ўседа за думкамі Леніна і твае дум-

і са стражнікамі, што прыехалі на тройцы і пагражаюць леса-рубам, наздзелены праўдзiмымі характарыстыкамі.

Цікавай работай трэба лічыць і шчы адзін ліст С. Ра-манава — «Разабраенне жан-дармеры». Тут добра зной-дзена фігура рабочага ў ску-раной куртцы, што грэе рукі каля агню на першым плане. Наогул уся серыя праўдзiва, па-мастаку расказвае аб вя-лікіх падзеях, што адбываліся ў вёсках і гарадах Беларусі ў дні вялікай рэвалюцыі.

Тут варта сказаць, што, калі б работа была выканана ў тэхніцы літаграфіі, гэта нада-родна б ёй больш высокі клас прафесіянальнага ўзроўню. Ма-стакі наогул часта ўжываюць паняцце «культура малюнак». Вось Раманаву, мне думецца, і трэба было б больш звярнуць увагу на гэтую праблему. Гра-фічнае мастацтва мае сваю спецыфічную мову, вельмі раз-настайную і багатую. Раманаву варта шырэй карыстацца гра-фічным матэрыялам, хоць бы такімі, як соус, алмыка ту-шы, ці акварэлью, больш ўжываць шпрых, лінію, плычу. Ад гэтага сэрца была б маг-чыма, яшчэ больш выразнай і сакавітай. Бо вугаль і тэхніка «стандартнай фатаграфіі», эле-менты якой ёсць у рабоце Ра-манава, вельмі абмяжоўваюць магчымасці мастака.

пламя, рух, жэст, міміка, су-адносіны паміж малымі і вя-лікімі светлымі і цёмнымі пля-мамі, неаддзельны фармальны бок, мова, пры дапамозе якой мастак гутарыць з гледачамі, маюць выключнае значэнне ў эмацыянальным уздзеянні твора на чалавека. І мастак, вядо-ма, не мае права фіксаіраваць абмяжывае ўсё, што тра-пяе яму на вочы. Хацелася б пажадаць, каб А. Тычынна больш узяў увагу таму, як лепш расказаць аб нашай сталі-цы. Магчыма, трэба больш падбіраць матывы, больш дэ-талізаваць кампазіцыю, больш дакладна і разумна за-хоўваць прапартыі і малюнак.

Дзве лінагравюры Я. Кра-соўскага і два афарты Л. Рана атрымаліся даволі цікавымі. Увагу прыцягваюць работы мастака М. Бельскага. Ён ствар-іў серыю акварэльных кампа-зіцый — «Зямля і сялянства». Аўтар расказвае аб вялікіх падзеях, што адбываліся ў вёсцы ў гады рэвалюцыі. Бель-скай добра валодае акварэль-най тэхнікай, і лісты атрыма-ліся даволі цікавыя. Толькі ў вырашэнні тэмы мала абагуль-нення.

Графічная серыя — вельмі складаны від мастацтва. Яна дае магчымасць не толькі ўзняць вядлікую тэму, але і развіць яе ў розных аспектах, даць поўнае рашэнне. Тут трэ-

Гродзенскі тэатр лялек

Тут будзе кінагорад

Каля самага выезду з Мінска на Мас-коўскай шашы вядзецца на зямлі звычайнае будаўніцтва. Тут, на маляўнічай мясціне, што пачынаецца за паркам Чэлюскінцаў, растуць карпусы кінастудыі «Беларусьфільм», ці як гавораць, будучага кінагорада. Гэта назва аддаваецца сапраўднасцю. У гарадку, згодна з праек-там, будзе больш дзвядцяткі розных аб'ек-таў.

Галоўны інжынер кінастудыі тав. Па-рыцкі расказвае:

— Толькі пад здымкі адвозіцца тры вялікія павільёны. Аб вядлікіх пер-шага (галоўнага) можна ўявіць хача б па яго карыснай плошчы, якая складае 1200 квадратных метраў. Другі і трэці павільёны таксама не маленкія... Усе яны будуць механізаваны і асацыяваны лепшым ачынным абсталяваннем. Ці-кавым па сваёй будове будзе тон-атэльё.

Два гады назад група энтузіястаў на-чала з Іванам Іванавічам Загаруйка на сваёй ініцыятыве арганізаваў у Гродна пры абласным Доме народнай творчасці тэатр лялек. Сваімі сіламі і сродкамі на-вучыць выканаўцаў ролей, зрабіць адла-вядна лялькі, распрацаваць праграму бы-ла не проста. Але цяпер усё гэта ў міну-лым. Работа тэатра ідзе поўным ходам.

Тэатр лялек пры Гродзенскім Доме народнай творчасці аб'ездзіў усё раённыя вобласці і паставіў некалькі сот спектак-ляў. У любой школе, сельскім клубе аб-калясца, куды б ні прыязджала група тэатра лялек, яе заўсёды сустракаў ра-дасна. У час зیمовых канікул тэатр аб-слугоўваў адзін Гродна. З 1 па 10 сту-дзеня г.г. было дадзена 30 сеансаў па-станоў «Дзед Мароз», «Па шчунавома за-

гаду». Іх прагледзела каля 10 000 вучняў Гродна.

Тэатр мае ў рэпертуары спектакль «Іван-саланкі сын». Рыхтуюцца і іншыя пастаноўкі.

Нажалі, трэба адзначыць дрэнныя ад-носіны да тэатра з боку пасобных гродзен-скіх кіраўнікоў. Да гэтага часу не выра-шана пытанне з транспартам. Трэба, ска-жам, калектыву ахвасты выступаць у сель-скую школу, — і артысты В. Раплевіч, Д. Ка-леснік, І. Хадуюн, І. Раплевіч бяруць лялькі і дэкарацыі ў чамадан і дабраюцца да месца выступленняў спадарожным транс-партам. Гродзенскаму Дому народнай творчасці і абласному аддзелу культуры трэба дапамагчы ў паляпшэнні бытвых умоў гэтага калектыву. На адным энту-зіямце артыстаў тэатр лялек доўга існа-ваць не здолее.

К. АЛЯКСЕЯЧЫК.